

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

Як каштоўныя кнігі на бочку баравікоў памянлі...

СТАР 3

Якія казкі расказвалі дзецям у блакадным Ленінградзе?

СТАР 4

Чаму «памяркоўны» — гэта не пра беларусаў?

СТАР 8

СИТУАЦЫЯ ў ОРГАНАХ ПАГРАНСЛУЖБЫ ДАЛЁКАЯ АД ЖАДАНАЙ

Сітуацыя ў органах пагранічнай службы Беларусі далёкая ад жаданай. Аб гэтым Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка заявіў учора на пасяджэнні пашыранай калегіі Дзяржапагранкамітэта па пытаннях аховы дзяржаўнай граніцы Беларусі, перадае карэспандэнт БЕЛТА.

Адкрываючы пасяджэнне, Прэзідэнт адзначыў, што яго прывядзенне не выклікала нейкімі надзвычайнымі абставінамі. «Але сітуацыя ў пагранічным камітэце далёкая ад той, якую я хацеў бы бачыць як кіраўнік дзяржавы», — падкрэсліў беларускі лідар.

«Мы нібыта і задачы разумеем, тое, якіх вырашаць, ёсць каму вырашаць гэтыя задачы і праблемы. Шмат аб чым мы дагаворыліся, прынамсі, з двума апошнімі кіраўнікамі пагранведамства, але вельмі шмат задач, якія сёння не вырашаюцца», — канстатаваў Аляксандр Лукашэнка.

Кіраўнік дзяржавы ў сувязі з гэтым растлумачыў, чым было выклікана назначэнне генерал-палкоўніка Леаніда Мальцава на пасаду старшыні Дзяржапагранкамітэта. «Гэта звязана не з тым, што, як, можа, некаторыя лічаць, Лукашэнка незадаволены Мальцавым», — сказаў Прэзідэнт. Аляксандр Лукашэнка нагадаў, што некаторы час таму ў яго адбылася мужчынская размова, на якой прысутнічалі кіраўнікі сілавых ведамстваў і шэраг іншых службовых асоб. Яна была выклікана чарговым фактарам парушэння парадку на граніцы. «І гэта было ўжо праз край. Я тады Леаніду Сямёнавічу сказаў: яшчэ адно такое парушэнне — і або вам, або мне давядзецца ісці ў пагранічныя войскі. Ён кажа: гэта не справа Прэзідэнта, значыць, я пайду. Такое парушэнне было дапушчана з цягам часу, і Леаніду Сямёнавічу давядзецца выконваць абяцанае. Вось прычына таго, што генерал-палкоўнік Мальцаў быў накіраваны на граніцу для таго, каб непасрэдна ўзначальваючы гэта ведамства, выявіць тых пагрозы, недахопы, якія сёння існуюць, і наведці парадак. Гэта даручэнне Прэзідэнта ён выканае, чаго б яму гэта ні каштавала», — расказаў беларускі лідар.

Звяртаючыся да ўдзельнікаў пасяджэння, Прэзідэнт дадаў: «А вам да гэтага трэба прывыкнуць, калі вы прыйшлі служыць не проста ў армію, а ў пагранічныя войскі. І не таму, што Прэзідэнт у іх служыць, а таму што пагранічныя войскі — асаблівыя, яны дзейнічаюць у баявой абстаноўцы. Можа быць, і не будзе такога выпадку. А пагранічныя войскі ўжо выконваюць свае баявыя задачы. У гэтым іх асаблівасць». «Самае галоўнае — вашы недахопы, правалы на апошнім метры нашай зямлі могуць выклікаць вялікі наступствы для ўсёй краіны», — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

Кіраўнік дзяржавы пацікавіўся, як выконваюцца яго даручэнні і развіваюцца органы пагранічнай службы, якія праблемаў яшчэ застаюцца і што трэба зрабіць для іх вырашэння. Ён адзначыў, што год таму пры зацвярджэнні рашэння на ахову дзяржаўнай граніцы Беларусі на 2013 год былі вызначаны асноўныя задачы і канкрэтызаваны напрамкі дзейнасці ў гэтай сферы. Яны пакладзены ў аснову распрацаванага праекта закона па пытаннях забеспячэння пагранбяспекі, які цяпер знаходзіцца ў парламенце. «Трэба адкрыта сказаць, што не ўсё з намечанага выконваецца ў належнай меры. Нават беглы аналіз паказвае, што пагранічнаму ведамству да гэтага часу не заўсёды ўдаецца адекватна рэагаваць як на новыя выклікі ў цэлым, так і на змяненне аперацыйнай абстаноўкі на граніцы ў прыватнасці. Усе мы цудоўна ведаем, што бяспека дзяржавы пачынаецца менавіта з дзяржаўнай граніцы», — сказаў Прэзідэнт. — Усе павінны разумець, што пагранічная бяспека не прыходзіць сама па сабе, гэта не да неба, а вынік карпатлівай штодзённай работы многіх структур. Вядома, цэнтральнае месца ў яе арганізацыі адводзіцца органам пагранічнай службы. Але без зладжаных, скаардынаваных дзеянняў усё збывае сістэмы дзяржаўнага кіравання дабіцца поспеху немагчыма».

Паводле слоў Аляксандра Лукашэнка, Дзяржапагранкамітэт з ускладненымі на яго задачамі ў цэлым спраўляецца. «Аднак існуючая сёння сітуацыя патрабуе больш актыўнага пошуку і рэалізацыі мер прадэяння сучасным пагарзам і выклікам», — лічыць беларускі лідар.

Аляксандр Лукашэнка таксама звярнуў увагу на шэраг фактараў, якія аказваюць уплыў на работу на граніцы. «Мы гаворым шмат пра чэмпіянат свету (на хакеі. — **Заваява БЕЛТА**), але і не толькі. Мы заўсёды знаходзімся на мяржэнні краі і абараняем тут ужо не толькі свае інтарэсы, але і інтарэсы Расіі і Казахстана. Таму што інтэграцыйныя працэсы прывялі да таго, што ў нас утварылася адзіная эканамічная прастора, — лічы: адзіная эканамічная дзяржава. І вы тут, мяжуючыся з Захадам і блокам НАТА, несяце адказную службу», — адзначыў кіраўнік дзяржавы.

Пяцьдзясят лебедзяў і некалькі сопець дзікіх качак гэтымі марознымі днямі ратуюцца ў невялікай адкрытай палонцы побач з пасёлкам Ждановічы. Такую неабходную падтрымку птушкам аказваюць работнікі сталічнай лесапаркавай гаспадаркі (на фота) і шматлікія неабывякавыя жыхары. Дарчы, з 305 відаў птушак, зарэгістраваных у Беларусі на зімоўках альбо пралётах, на зіму застаецца каля 60 відаў у цэнтральных раёнах і да 85 відаў на Палессі. Качкі, напрыклад, на вадаёмах, якія не замарзаюць, сталі з'яўляцца ў 1970-80 гадах у сувязі з агульным пацяпленнем клімату Зямлі і імклівым ростам гарадоў. **Анатоль КЛЯШЧУК.** Фота аўтара.

ЦЕПЛЬНЯ ЧАЛАВЕЧЫХ РУК

ЦЫТАТА ДНЯ

Віктар ЯКАЎЧУК, доктар гістарычных навук, прафесар кафедры тэорыі і практыкі дзяржаўнага кіравання Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце:

«Беларусі патрэбна палітычная сіла — выразнік ітарэсаў большасці. Гэтая партыя павінна прытрымлівацца цэнтрэцкіх ідэй, быць правадніком беларускіх нацыянальных традыцый, беларускай культуры, захоўваць і культываваць характэрныя рысы беларускага народа — патрыятызм, працавітасць, калектывізм, добразычлівасць, гасціннасць. Каб заваяваць аўтарытэт беларускага народа, новая партыя не павінна дзяліць грамадства на левых і правых, а быць выказніцай аб'яднальных ідэй».

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 28.01.2014 г.

Долар ЗША	9610,00 ▲
Еўра	13150,00 ▲
Рас. руб.	277,00 ▼
Укр. грыўня	1131,92 ▼

Рэфармаванне авіяцыі

ПЛЮС СТВАРЭННЕ РЕГІЯНАЛЬНЫХ ЛІНІЙ

Ужо на гэтым тыдні будзе завершаны працэс ацэны авіякампаніі «Белавія». Усе актыўныя гэтага ўнітарнага прадпрыемства спецыялістам Дзяржкаммаёмасці цалкам падлічаны і цяпер завяршаецца працэдура перарэгістрацыі «Белавіі» ў акцыянернае таварыства, паведаміў на брыфінгу генеральны дырэктар кампаніі «Белавія» **Анатоль ГУСАРАЎ (на фота)**.

А вось афіцыйна ніякіх прапаноў аб удзеле ў прыватызцыі «Белавіі» пакуль не паступала, удакладніў сітуацыю намеснік генеральнага дырэктара па маркетынгу і знешнеэканамічнай дзейнасці прадпрыемства **Ігар ЧАРГІНЕЦ**. Разам з тым у кіраўніцтве будучага акцыянернага таварыства існуе меркаванне, што каштоўныя паперы беларускага авіяперавозчыка могуць зацікавіць пазнейшыя Заходнія Еўропы, да нас прыглядаюцца багатыя краіны Персідскага заліву і Турцыя.

Расійская авіякампанія ў якасці патэнцыйнага інвестара ўвогуле не разглядаецца, бо яны з'яўляюцца непасрэднымі нашымі канкурэнтамі ў рэгіёне.

Новыя рэйсы і пашырэнне геаграфіі палётаў

За мінулы год у беларускага авіяперавозчыка з'явіліся да-

датковыя турыстычныя кірункі. Гэта Аракас, Закінтос, Керкіра і Кос (Грэцыя); Пальма дэ Маёрка, Алікантэ (Іспанія); Катанія (Італія); Пула (Харватыя) і Ціват (Чарнагорыя). Новая рэгулярная рэйсы з Нацыянальнага аэрапорта «Мінск» былі адкрыты летас на Самару, Кутаісі, Будапешт-Бялград, Жэневу і Вільнюс. Авіякампанія ў 2013 годзе ажыццявіла рэгулярныя палёты за межы Беларусі ў 43 аэрапорты 27 краін свету на 46 маршрутах.

Сур'ёзна павялічылася частата выканання палётаў па маршрутах: Астана (да 5 разоў на тыдзень), Ерэван (3 разы), Парыж (6 разоў), Рыга (4), Тбілісі (10), Прага (7), Кіеў (2).

Летас ачыненна кампанія было перавезена каля 1 млн 613 тысяч пасажыраў, што на чвэрць болей, чым у 2012 годзе. Гэтая лічка з'яўляецца абсалютным рэкордам беларускага авіяперавозчыка. За мінулы сезон «крыламі» «Белавіі» было перавезена 2014 тон грузаў, пошты і платнага багажу. **СТАР 2**

Надвор'е

ПАД МІНУС 30 РОБІЦА НОРМАЙ?

Ужо трэці тыдзень у нас трымаюцца сур'ёзныя маразы. І сёння будзе без істотных ападкаў, толькі ўдзень месцамі па Брэсцкай вобласці чакаецца снег і слабая мяццельца, паведаміла рэдакцыя спецыяліст Рэспубліканскага гідрометцэнтра Мінпрыроды **Вольга Фядотава**.

Максімальная тэмпература паветра ўдзень будзе вагацца ў межах тэмпературы пад уплыў халоднага арктычнага антыцыклону, цэнтр якога будзе над Маскоўскай вобласцю Расіі. Таму ў сераду і чацвер маразы ўзмацняцца, калі чакаецца без ападкаў, толькі месцамі па паўднёвым захадзе Брэсцкай вобласці магчымы кароткачасовы снег. Узмацніцца ўсходні вецер, у паўднёва-заходніх рэгіёнах ён будзе дасягаць 15-17 м/с. Тэмпература паветра ўначы стане дасягаць мінус 18-24 градусаў, а ўначы на 30 студзеня на ўсходзе краіны будзе зніжацца нават да 25-29 марозу. Удзень прагназуецца мінус 12-18 градусаў. Па паўднёвым захадзе будзе трохі цяплей — на працягу сутак 12-18 мароза, а ўдзень у сераду каля мінус 10 градусаў.

Халадна будзе і ў пятніцу. Зноў без істотных ападкаў, толькі на захадзе месцамі кароткачасовы снег. Уначы прагназуецца мінус 19-24, на ўсходзе — да 25-29 марозу, удзень — мінус 11-17 градусаў. Толькі на захадзе ўначы мінус 14-18 градусаў, удзень — 8-10 градусаў ніжэй за нуль.

Паводле папярэдніх прагнозаў ачынных спецыялістаў, на выхадныя маразы крываў адпусціць (на 2-4 градусаў), але станае больш ветрана. **Сяргей КУРКАЧ.**

Грошы

Заробкі ў снежні — больш за 5,8 млн рублёў

Намінальная налічаная сярэдняя зарплата перыяду павялічылася на 15,8%. Падлічана, што летас у снежні ў прамысловасці сярэдняя зарплата складала 6,390 млн рублёў, у будаўніцтве — 7,476 млн, на транспарце і ў сувязі — 6,469 млн, у сельскай гаспадарцы, паліўнай і лясной гаспадарцы — 4,009 млн, у адукацыі — 3,927 млн рублёў. Заработная плата работнікаў аховы здароўя і сацыяльнай паліцыі ў снежні была ў памеры 4,408 млн рублёў, у тым ліку ў галіне аховы здароўя — 4,563 млн рублёў. Сярэдняя зарплата ўрачоў складала 7,188 млн, а сярэдняя медыцынскага персаналу — 4,375 млн рублёў.

Рэальная зарплата (разлічваючы з улікам росту спажывецкіх цэн на тавары і паслугі) у студзені-снежні летас у параўнанні са студзенем-снежнем папярэдняга перыяду павялічылася на 15,8%. Падлічана, што летас у снежні ў прамысловасці сярэдняя зарплата складала 6,390 млн рублёў, у будаўніцтве — 7,476 млн, на транспарце і ў сувязі — 6,469 млн, у сельскай гаспадарцы, паліўнай і лясной гаспадарцы — 4,009 млн, у адукацыі — 3,927 млн рублёў. Заработная плата работнікаў аховы здароўя і сацыяльнай паліцыі ў снежні была ў памеры 4,408 млн рублёў, у тым ліку ў галіне аховы здароўя — 4,563 млн рублёў. Сярэдняя зарплата ўрачоў складала 7,188 млн, а сярэдняя медыцынскага персаналу — 4,375 млн рублёў. **Сяргей КУРКАЧ.**

ХРОНІКА АПОШНІХ ПДЗЕЙ

У РАДЗЕ З'ЯВІЎСЯ ПРАЕКТ ДАТЭРМІНОВЫХ ПАРЛАМЕНЦКІХ ВЫБАРАЎ

У Вярхоўнай Радзе Украіны зарэгістраваны праект пастановы аб датэрміновым выбарах дэпутатаў парламента краіны, а таксама мясцовых Саветаў. Яго аўтарам стаў член фракцыі кіруючай Партыі рэгіянаў Мікалай Рудзькоўскі. Пастанова, апублікаваная на сайце Рады, прапануе рэкамендаваць прэзідэнту Украіны Віктару Януковічу, каб ён прызначыў пазачарговыя выбары. Дата правядзення галасавання пры гэтым не названа. У тлумачальнай запісцы адзначаецца, што выбары павінны быць прызначаны пасля правядзення канстытуцыйнай рэформы (па змене формы праўлення ў краіне на парламенцка-прэзідэнцкую). Мэта пастановы пры гэтым яе аўтар называе «памінаццёвым напружаннем у грамадстве». Правядзенне датэрміновым парламенцкім, а таксама прэзідэнцкім выбараў неаднаразова патрабавалі ўдзельнікі антыўрадавых акцый, якія праходзіць цяпер у Кіеве і шэрагу іншых гарадоў Украіны. На днях улады пагадзіліся пайсці на пэўныя саступкі.

БЯЛКОВЫЯ ДЫЕТЫ МОГУЦЬ ПРывЕСЦІ ДА КАМЯНЁУ У НЫРКАХ

Дыеты, якія робяць упор на актыўнае спажыванне бялку, небяспечныя для здароўя, сцвярджае Універсітэт Гранады. На думку іспанскіх навукоўцаў, бялковыя дыеты павяшчаюць рызыку ўтварэння камянёў у нырках і іншых нырчыхых хвароб, піша Medical News Today. Яскравы прыклад такой дыеты — дыета Дзюкана. Сам стваральнік метаду — доктар Дзюкан — пазбавіўся права практыкаваць у 2013 годзе. Ён прызнае: з прычыны яго дыеты можа развіцца запор, авітаміноз, з'явіцца непрыемны пах з рота і стомленасць. Статыстыка сведчыць аб тым, што чатыры п'ятых з тых, хто сядзе на яго дыете, за 36 месяцаў набралі скуруныя кілаграмы. Падобныя ж ваганні вагі пагражаюць гіпертаніяй, дыябетам і хваробамі сэрца. Медыкі раяць спажываць садавіну і агародніну, каб знізіць рызыку ўтварэння камянёў. Яны карысныя за кошт утрымання калію і магнезію, якія кампенсуюць кіслотнасць бялковай дыеты.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

У ПАРЫЖЫ АНТЫўРАДАВЫ «ДЗЕНЬ ГНЕВУ» ЗАВЯРШЫЎСЯ СУТЫКНЕННЯМІ З ПАЛІЦЫЯЙ

У сталіцы Францыі ўдзельнікі «Дня гнева» выступалі супраць шэрагу законаў, прынятых за час прэзідэнцтва Франсуа Алянда, а таксама патрабавалі адстаўкі кіраўніка дзяржавы, па выніках шэрагу аптыянняў прызнанага «самым непалапулярным» прэзідэнтам Францыі. Парыжская паліцыя арыштавала як мінімум 150 удзельнікаў «Дня гнева» — нядзельнай акцыі пратэсту супраць прэзідэнта Францыі, перадаюць мясцовыя СМІ. Раней было арыштавана яшчэ не менш за 12 чалавек, якія абвінавачваюцца ў нашэнні забароненых відаў зброі. Сутыкненні мітынгуючых з супрацоўнікамі паліцыі здарыліся ўвечары ў нядзелю — раз'юшаны натоўп накінуўся на паліцэйскіх, калі маніфэстацыя пачалі разганяць. У ходзе беспарадкаў раненні рознай ступені цяжары атрымалі 19 паліцэйскіх. Радзикальна настроеныя актывісты ў масках кідалі ў супрацоўнікаў праваахоўных органаў бутэлькі, петарды і дымавыя шашкі.

КОРАТКА

Дзевяць беларусаў перадолелі 110-гадовы рубеж. З іх чатыры чалавекі нарадзіліся ў 1900 годзе. Сярод гэтых 113-гадовых беларусаў — тры жанчыны і адзін мужчына (яны пражываюць у Мінскай, Гродзенскай, Віцебскай і Брэсцкай абласцях).

Беларусы з 25 студзеня часова абмежавана паставілі свінніны з Літвы ў сувязі з успышкай на тэрыторыі гэтай краіны афрыканскай чумы свіней.

Гісторыка-культурная каштоўнасць слупкі пояса папоўніў экспазіцыю Слуцкага краязнаўчага музея. З 24 студзеня на працягу двух месяцаў жыхары горада і гасці маюць магчымасць наведаць бясплатную выставку «Вяртанне Слуцкага пояса».

Зарплата, ніжэйшую за Br2 млн, атрымлівалі ў лістападзе 2013 года 9,6 працэнта работнікаў Беларусі, вышэйшую за Br10 млн — 5,7 працэнта.

ЧАЛАВЕК ДОБРАЙ ВЕРЫ

У вясковай акрузе гэтую жанчыну кожны ведаў як добрую краўчыцу, але ўся краіна даведлася аб ёй дзякуючы яе моцнай, ня-зломнай і адданай веры. Ядвіга ПАСТЭРНАК — верніца, якая атрымала ліст ад Папы Рымскага Францішка, упяршыню напісаны ў Ватыкане па-беларуску.

Марозным студзеньскім вечарам, калі я ўжо вяртаўся аўтобусам з камандзіроўкі ад гэтай духоўна моцнай жанчыны, прыгадаў шчырыя словы нашага кардынала Казіміра Свентка, якія калісьці змяшчаў у адным са сваіх артыкулаў. Пасля ўзнагароджання значнай прэміяй «Сведка веры» Свентэк пранікнёна звярнуўся да жанчын: «Я ахвярую гэтае высокае прызнанне баблям майёй краіны, якія змаглі захаваць веру ў гадзі пераследу, перадаючы яе сваім унукам і праўнукам, тым самым не дашы памерці Касцёлу». У гэтым звароце я ўбачыў яе, старэнную, але аптымістычную, маленькую, аднак моцную верай Ядвігі Пастэрнак, якая кожны тыдзень, як і ў дзяцінстве, пераадолюе дзясяткі кіламетраў, каб патрапіць у храм. Яна і ведаць ніколі не хацела пра пераслед веры. Малілася, шыла

Яго Святысць Францішак Скіроўвае найлепшыя пажаданні Спідарыні Ядвэ Пастэрнак «І, выказваючы ўдзячнасць за шчырае служэнне Касцёлу, моліцца асаблівым чынам, каб над Вамі пастаянна ззяла ажыўляючае святло Евангелля, а таксама з радасцю кірае спецыяльнае апостальскае бласплаўленне, каб, падмацаваныя шчодрымі нябеснымі ласкамі, Вы маглі працягваць шчыра сведчыць веру і евангельскую любоў». Ватыкан, 11 кастрычніка 2013 г.

дзяўчатам сукенкі да першай святой камуні і пакрысе навуцала іх ролігіі, перадавала ўсё тое, што калісьці назапасіла ад набожных бацькоў. **СТАР 2**

ПЛЮС СТВАРЭННЕ РЭГІЯНАЛЬНЫХ ЛІНІЙ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

АБНАЎЛЯЕЦА ПАРК САМАЛЁТАЎ

Генеральны дырэктар авіякампаніі Анатоль Гусараў паведаміў, што летась 28 мая яны папоўнілі свой флот чарговым Boeing-737/300, а сёлета 3 студзеня ў Мінску атрымаў прапіску ўжо сёмы самалёт гэтага класа. Такім чынам, цяпер беларускі лётчыкі маюць у сваім «гаражы» 22 самалёты.

У бліжэйшы час запланавана павялічыць наш «крылаты» парк адразу на два бразільскія самалёты. Кантракт на пастаўку двух 107-мясцовых паветраных судоў Embraer 195LR з бразільскай кампаніяй-вытворцам грамадзянскіх самалётаў быў падпісаны ў 2013 годзе. Цяпер ідзе фінансаванне па гэтым праекце. Беларускі бок вельмі спадзяецца, што нам своечасова ўдасца вырашыць усё арганізацыйныя і фінансавыя пытанні. Цяпер заканчваецца падрыхтоўка лётцаў і тэхнічнага персаналу і ствараюцца ўсе неабходныя ўмовы для эксплуатацыі самалётаў, — расказаў кіраўнік «Белавія». Арыенціраваныя тэрміны пастаўкі першага самалёта — 24 красавіка, а другога — 5 мая. Паветраныя судны, пра якія ідзе гаворка, будуць мець кампапоўку бізнес- і эканам-класа. Нагадаю, што нацыянальныя авіяперавозчыкі ўжо эксплуатаваў два Embraer 175. Яны вельмі падобныя і адрозніваюцца колькасцю крэслаў.

Анатоль Гусараў таксама паведаміў, што сёлета «Белавія» разлічвае ўзяць у апэратыўны лізінг чарговы Boeing-737/300. «Гэта рэбіцца ў большай ступені для таго, каб забяспечыць страхавачны варыянт у выпадку няспраўнасці якой-небудзь паветранага судна ў беларускіх або замежных аэрапортах, а таксама для забяспячэння высокай рэгулярнасці палётаў», — растлумачыў кіраўнік.

Разглядае кіраўніцтва авіякампаніі і больш доўгатэрміновыя планы, сярэд якіх — набыццё трох самалётаў Boeing-737/800 кампапоўкі эканам-класа.

СЯРЭДНІ ЗАРОБАК ПІЛОТАЎ — КАЛЯ 8 ТЫСЯЧ ДОЛАРАЎ

Прыкладна такія зарплаты атрымліваюць лётчыкі нацыянальнай авіякампаніі, паведаміў намеснік генеральнага дырэктара па маркетынгу і знешнеэканамічнай дзейнасці прадпрыемства Ігар Чаргінец. Увогуле даходы нашых спецыялістаў залежаць ад многіх фактараў, у тым ліку сезоннасці.

«Зразумела, ёсць тыя, хто зарабляе значна больш. А ёсць і маладыя лётчыкі, якія толькі пачынаюць кар’еру, калі адбываецца іх станаўленне як прафесіяналаў, і, натуральна, заробак у іх меншы. У гэтым пытанні таксама мае месца сезоннасць, паколькі даход лётчыкаў залежыць ад налёту: летам працы больш, адпаведна, даходы ўзрастаюць», — паведаміў намеснік гендырэктара. Спладар Чаргінец дадаў, што заробак бортправаднікоў залежыць ад тых жа фактараў. У сярэднім такія спецыялісты зарабляюць каля 800 долараў за месяц.

Паводле інфармацыі гендырэктара, у камандным складзе «Белавія» налічваецца каля 200 пілотаў. Прыкладна 5% з іх — замежныя лётчыкі, у тым ліку з еўрапейскіх краін. Гэта звязана з адкрыццём новых маршрутаў і выкарыстаннем больш сучасных лайнераў. Разам з тым ён дадаў, што вострага недахопу лётчыкаў нацыянальны авіяперавозчык не адчувае. Акрамя таго, на месца пілота «Белавія» сёння жадаюць уладкавацца да 100 чалавек, аднак не заўсёды яны адпавядаюць унутраным патрабаванням кампаніі.

НА РЭГІЯНАЛЬНЫХ ЛІНІЯХ З’ЯВІЦЦА ЧЭШСКІ САМАЛЁТ L410

Нацыянальная авіякампанія завяршае выбар тыпу самалётаў, які можа быць выкарыстаны для ўнутрырэспубліканскіх авіяперавозак. Эксперты лічаць найбольш прыдатным з таго, што прапануюцца сёння на рынку вытворцамі авіятэхнікі, чэшскі самалёт L410 (19-месны ўніверсальны двухматорны самалёт). Цяпер спецыялісты «Белавія» пралічваюць эканамічную эфектыўнасць наладжвання ўнутрырэспубліканскіх авіяцыйных перавозак. Зразумела, што цяжка разлічыць на тое, што гэтыя перавозкі будуць рэнтабельнымі, не даводзіцца, бо тарыфы тут дастаткова нізкія. «Але мы лічым, што гэта павінны быць не толькі перавозкі паміж абласнымі гарадамі і Мінскам, але і падвоз пасажыраў у Нацыянальны аэрапорт сталіцы з абласных гарадоў як на рэйсы нашай, так і іншых авіякампаній», — сказаў кіраўнік нацыянальнай авіякампаніі.

Паводле папярэдніх ацэнак «Белавія», на першым этапе могуць быць наладжаны маршруты з Мінска ў Віцебск, Гродна і Гомель. Выконваць палёты паміж абласнымі гарадамі без пасадкі ў Мінску не плануецца. Важна, каб гэты праект аказаўся «хаця б адносна паспяховым», заўважыў Анатоль Гусараў.

ПАСЛУГА DUTY FREE НА БОРЦЕ САМАЛЁТАЎ — УЖО СЁЛЕТА?

Намеснік генеральнага дырэктара «Белавія» Ігар Чаргінец спадзяецца, што ўжо ў першай палове года duty free з’явіцца на бортах кампаніі. Ён растлумачыў, што авіякампанія будзе атрымліваць дадатковыя даходы за кошт продажу парфумернай прадукцыі, алкагольных напоў або сувеніраў па гэтай сістэме, што ў сваю чаргу дазволіць зніжыць тарыфы на авіябілеты. Сёння «Белавія» да аказання адпаведнай паслугі пасажырам падрыхтавана цалкам — чакаецца толькі рашэнне аб мэтазгоднасці ўвядзення duty free на дзяржаўным узроўні. Нагадаю, што пазіцыя «Белавія» ў гэтым напрамку даволі актыўная. Кампанія збіраецца пашырыць дыяпазон прымянення тарыфаў і даць магчымасць мець дастатковую колькасць месцаў на досыць нізкіх цэнах.

НАЗВУ «БЕЛАВІЯ» ЗАХАВАЦЬ ЯК НАРОДНЫ БРЭНД

Кіраўніцтва дзяржаўнай авіякампаніі разлічвае цалкам захаваць сваю назву пасля акцыянавання, заявіў рэдакцыі Анатоль Гусараў. «Нам бы хацелася, каб гэта найменне цалкам захавалася. Гэта брэнд вядомы ва ўсім свеце», — сказаў гендырэктар. Ён нагадаў, што заканадаўства ў нашай краіне сфарміравана такім чынам, што пры акцыянаванні толькі па асобым распрадэжні можна выкарыстоўваць слова «нацыянальны». Лідары кампаніі хадзілі-члі перад інстанцыямі, і ёсць станоўчае меркаванне па гэтым пытанні. «І, на мой погляд, ёсць вялікая верагоднасць, што наш брэнд захаваецца цалкам», — сказаў Анатоль Гусараў.

Сяргей КУРКАЧ.

■ 3 нагоды

КРЭДЫТЫ НА ЖЫЛЛЁ ПАВІННЫ СТАЦЬ ДАСТУПНЫМІ

Намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Нацыянальнага сходу Беларусі па бюджэце і фінансах Аляксандр МЯКІННІК пракаменціраваў нашай газеце нядзійныя выказванні Прэзідэнта нашай краіны пра транспартныя пошліны, магчымую дэнамінацыю і крэдытную палітыку.

ПРАЗ 5 ГАДОЎ МЯСЦОВЫЯ ДАРОГІ «ПАДЦЯГНУЦА»

— Што тычыцца пошліны на транспарт, сапраўды, былі вялікія спрэчкі, у тым ліку сярод дэпутатаў у Палаце прадстаўнікоў, падчас прыняцця гэтага дапаўнення да заканадаўства. Але іншага выйсця, каб сёння падтрымаць і дзяржаву, і нашы дарожныя арганізацыі, у нас не было. Многія прапаноўвалі ўсё ж такі ўвесці акцызы на паліва, але, калі мы так зробім, то яно будзе яшчэ даражэйшае, чым сёння.

Дарогі трэба падтрымліваць у добрым стане. Сёння рэспубліканскія дарогі — калі браць у цэлым па Беларусі — знаходзяцца ў добрым стане. А вось дарогі абласнога значэння і мясцовага маюць патрэбу ў фінансавых уліваннях. Як патлумачыў Прэзідэнт, 100% сумы (1 трыльён 600 мільянаў), якую мы павінны сабраць дзякуючы пошліне на транспарт, пойдзе выключна на дарогі: 50% — у рэспубліканскі бюджэт на рамонт дарог рэспубліканскага значэння, астатнія 50% — у мясцовы бюджэт на рамонт дарог мясцовага значэння.

Цяпер кіраўнікі дарожных арганізацый чакаюць, што мясцовыя ДРБУ павінны атрымаць ад 8 да 10 мільянаў на асфальтаванне і падтрыманне дарог. Падкрэсліў: не на абслугованне дарог, а на падтрыманне асфальтавага пакрыцця. Гэта добрая ўліваўні, калі браць у цэлым, плюс яшчэ будуць уліваўні з боку мясцовых бюджэтаў — райвыканкамі таксама дадуць сродкі на ўтрыманне дарог. Калі мы будзем нармальна фінансаваць гэтую сферу, думаю, што на працягу 3-5 гадоў мы «падцягнем» дарогі, нават мясцовыя.

Вядома, мы разумелі, калі прымалі гэты закон, што ўсё ж такі ён ударыць і па не вельмі забяспечаных сляках насельніцтва. Гэта тычыцца пенсіянераў, работнікаў бюджэтных арганізацый, у якіх сёння зарплата вельмі маленькая. Мы гэта выдатна ра-

Фота Волгі Міршчэвіч

зумелі, але іншага выйсця не было. Калі аўтамабіль важыць да 1,5 тоны, трэба будзе заплаціць 5 базавых велічынь падатку. Ад 1,5 тоны — да 2-7 базавых велічынь. Атрымліваецца, раз на год, калі машына мае вагу да 1,5 тоны, чалавеку трэба падчас праходжання тэхзагляду (апошні член каштуе 230 тысяч) заплаціць дадаткова 5 базавых велічынь. Тыя, у каго ўзрост машыны складае менш за дзесяць гадоў, гэтую пошліну будуць плаціць: раз на два гады, але не 5 базавых, а 10 — адразу за 2 гады. Тут не атрымаецца так, што адна катэгорыя грамадзян будзе пастаянна плаціць, а хтосьці пазбегне падатку — усё будуць плаціць аднолькава.

ДЭНАМІНАЦЫІ «ПА-САВЕЦКУ» НЕ БУДЗЕ

— Калі казаць пра дэнамінацыю, простымі словамі — «прыбіранне нулёў», то, як Прэзідэнт расказаў, у Беларусі ўжо ёсць надрукаваныя новыя грошы. І калі мы паддзіем да такога перыяду — увядзення іх у абарачэнне і абмену старых купюраў — за месяцы 4-5 да гэтага народ будзе інфармаваны. Але сёння востра гэтае пытанне не стаіць. Важна тое, што кіраўнік дзяржавы запэўніў беларускіх грамадзян: калі нулі «прыбярыць», людзі не панясучь страт. Такім чынам, гэта не будзе працэс «аднаго дня».

Рэспубліка Беларусь ужо праходзіла праз дэнамінацыю. Паэтапна ўз’емем старых грошай будуць давацца новыя. Гэта расцягнецца на некалькі месяцаў або паўгода, у гэты час банкі будуць у насельніцтва

паступова забіраць старыя грошы — зарплаты, пенсіі, рэшта ў крамах будуць давацца новымі.

Калі мы паддзіем да гэтага, з адпаведнымі спецыялістамі ўзгоднім, колькі нулёў прыбраць — 3 ці 4, і пра ўсё паведамілі насельніцтву. Не маюць падставы сцверджанні, што ўсё будзе праводзіцца рэзка і за нейкія 10-15 дзён. Ужо тое, што гэтае пытанне адкрыта абмяркоўваецца на працягу года, уключае ўпэўненасць, што інтарэсы людзей будуць захаваныя. Не будзе, як у савецкі час, калі вечарам лялі, а раніцай — новыя грошы.

СТАЎКІ ПА КРЭДЫТАХ ТРЭБА ЗНІЖАЦЬ

— Закранаючы пытанні грашова-крэдытнай палітыкі, варта сказаць: тыя працэнты, пад якія сёння банкі даюць крэдыты на набыццё жылля, вельмі высокія. Такія крэдыты даюць Беларусбанк, Белаграпрамбанк і камерцыйны Белгазпрамбанк. Беларусбанк выдае крэдыты пад 38,5% гадавых на аплату 75% кошту кватэры, пазычаныя сродкі кліент павінен вярнуць на працягу 15 гадоў. Белаграпрамбанк таксама дае крэдыт пад 38,5% гадавых, але на аплату 90% кошту жылля, і аддаваць доўг можна на працягу 20 гадоў. Што да Белгазпрамбанка, то ён дае крэдыты пад 46,5% гадавых.

Шчыра кажучы, і Прэзідэнт гэта адзначыў, такія крэдыты непадзейныя для простага чалавека. Мы ўсё сёння, у тым ліку і банкіры, і Саўмін, добра разумеем, што гэтыя працэнтныя стаўкі трэба зніжыць хоць бы да ўзроўню тых, якія былі ў нас, напрыклад, у 2008-2009 годзе. Сёння, калі кошт кватэры — 600 мільянаў беларускіх рублёў, то чалавеку, які бярэ крэдыт у банку, трэба вярнуць больш за мільярд. Гэта практычна нерэальна.

Сёння ёсць праблемы і ў прадпрыемстваў, калі гаворка ідзе пра крэдыт на куплю нейкага абсталявання, на мадэрнізацыю — гэта таксама цяжка, бо вельмі вялікія стаўкі. Іх трэба паступова давесці да 15-20%. Гэта трэба зрабіць, каб насельніцтва магло нармальна карыстацца фінансавымі рэсурсамі. Іншага шляху ў нас няма. Таму што сёння ў любой алоўнай сям’і самыя гадоўны прыярытэт — гэта жыллё.

Надзея ЮШКЕВІЧ

■ Справаздача

ТВОРЧЫЯ ПЛАНЫ ФАБРЫКІ НАТХНЕННЯ Саюз пісьменнікаў Беларусі рыхтуецца да свайго юбілею

Для творчых людзей календар — рэч умоўная. Але супольнасць творчых людзей жыве па больш фармальна-зававых правілах. Таму Саюз пісьменнікаў Беларусі ў асабе яго старшыні Мікалая Іванавіча Чаргінца ўчора падагульніў вынікі мінулага 2013-га «пісьменніцкага» года. Ну і ў якасці адказу на пытанні прысутных на мерапрыемстве журналістаў былі выказаны некаторыя планы на будучыню.

Рыса пад мінулымі годам падведзена, 2013-ы ўжо — гісторыя. Што застанецца ў ёй?

Зразумела, тыя кнігі, якія выйшлі з-пад пера пісьменнікаў. Было выдадзена каля 180 кніг, надрукаваных дзяржаўнымі і прыватнымі выдавецтвамі. Мікалай Іванавіч канстатаваў, што на жаль, сёння ў нас пісьменніцкая справа, як, бадай, і ва ўсім свеце, не самая прыбытковая. Таму старшыня Саюза заклікаў аўтараў быць больш актыўнымі ў пошуку спонсараў для праасоўвання сваіх твораў.

Добрым вынікам мінулага года Мікалай Чаргінец лічыць выданне «Бібліятэкі Саюза пісьменнікаў Беларусі», часопіса «Белая вежа», створана-

га пры садзейнічання саюзаў пісьменнікаў Беларусі і Расіі: «Трэба, каб там друкаваліся не толькі пісьменнікі, але падцягваліся і журналісты». У Саюза намер два разы на год выпускаць дайджэст, які б адлюстроўваў дзейнасць грамадскага аб’яднання.

Тое, што пісьменніцкі свет — не застылае акадэмічнае балота, пацвердзіла наступнае. За апошні час у Саюз пісьменнікаў было прынята 57 чалавек — празаікаў, паэтаў, крытыкаў... І не без канкурэнцыі: як расказаў Мікалай Чаргінец, каля 100 прэтэндэнтаў атрымалі адказ.

«Мова і літаратура ў Беларусі і ў свеце» і «Сувесная літаратура ў Беларусі» — гэтыя тэмы стануць галоўнымі на канферэнцыях, запланаваных на бягучы год. У 2014-м таксама адбудзецца шэраг сустрэч з калегамі з Расіі, Казахстана, Турцыі і Сербіі. Але галоўнай падзеяй года для Саюза пісьменнікаў Беларусі будзе 80-гадовы юбілей творчай арганізацыі. Мікалай Чаргінец лічыць, што гэтая дата вартая пашаны і пільнай увагі грамадства. А справа творцаў — стваральца, узрушваць, здзіўляць.

Ларыса РАКОВСКАЯ.

ДОМ, НАПОЎНЕНЫ ЦЯПЛОМ

Фота БЕЛТА

Дзіцячы дом сямейнага тыпу адкрыты ў Слуцку. Ключы ад двухпавярховага катэджа ўручыў Таццяна Троцкая і яе муж Аляксей Баркову старшыня Мінскага аблвыканкама Сямён ШАПРА.

— Толькі людзі з вялікім сэрцам здольныя на такі ўчынак. Можна быць упэўненымі, што дзеці, якія атрымліваюць тут бацькоўскія цеплыню, клопат і ўвагу, вырастуць сапраўднымі людзьмі, — адзначаў губернатар.

Ну а першым, па традыцыі, пераступіў парог агульнай хатні любімец — рыбы пушчсты кот Сева. — Да гэтага мы мелі статус прыёмнай сям’і, жылі ў вёсцы Вясес ў прыватным доме, — расказала карэспандэнт «Звязды» гаспадыня. — Вядома, ранейшае жыллё не паравунаць з новым. Тут створаны вельмі камфортныя ўмовы для дзяцей: шэсць пакояў, чатыры спальныя. Прасторна, светла, утульна.

Таццяна і Аляксей выхоўваюць 5 дзяцей ад 3 да 14 гадоў, у тым ліку чвэрэра прыёмных. Муж і жонка заўсёды хацелі мець вялікую сям’ю. У лютым да іх пераедзе з інтэрната 10-гадовая Валя. А наогул яны плануюць выхоўваць не менш за 10 дзяцей. Гэта, безумоўна, адказны крок. Перш чым прыняць рашэнне, сужэнцы раіцца з дзецьмі, бацькамі, блізкімі.

Шматдзятная сям’я мае свае перавагі, лічыць Таццяна Троцкая: — Нам весела, усё робім разам, дзеці дапамагаюць мне на кухні, у хатніх справах, а мы ўдзяльнымічым у іх гулянях. Жанчына вучыць дзвучатак вышываць, вязаць. Хлопчыкі любяць займацца спортам. Усе дзеці, дарэчы, завуць Таццяну мамой.

— Няважна, якую прафесію выбяруць мае дзеці. Гамоўнае, каб выраслі спагадлівымі, добрымі, каб заўсёды дапамагалі блізкім, — лічыць Таццяна.

У такой сям’і інакш не можа быць, сцвярджаюць суседзі, педагогі. Таццяна і Аляксей веруючыя людзі, у іх уяўленні абавязкова наведваюць права-слаўны храм. Дзяцей не прымушаюць да гэтага, усё робіцца за згоды.

...Некалі Аляксей прыехаў з Хабарускага пагасціц да радні ў вёску, дзе і пазнаёміўся з Таццянай. Зарэгістравалі шлюб, павянчаліся ў царкве. І ўжо сем гадоў жывуць душа ў душу.

Дадам, што новае жыллё пабудавана за кошт абласнога і рэспубліканскага бюджэтаў у сцільны тэрміны — менш чым за паўгода. На Міншчыне гэта ўжо 40-ы па ліку дом сямейнага тыпу. Тут выхоўваецца каля 300 падапечных. Такой форме ўладкавання дзяцей — сірот і дзяцей, што засталіся без апекі бацькоў, у вобласці надаюць першачарговую ўвагу.

Таццяна ЛАЗОВСКАЯ.

МАРОЗ НЕ ДАРУЕ

Вельмі часта п’янтва і неабачліваць становяцца прычынамі абмаражэння і іншых траўмаў, — гаварылася на прэс-канферэнцыі ў Брэсце.

А прымусілі медыкаў чарговы раз звярнуцца да грамадзян праз сродкі масавай інфармацыі пагражацьныя лічыць гэтага сезона. Толькі сёлета ў студзені па вобласці ў медыцыйскія ўстанова з-за моцнага марозу звярнулася 1200 чалавек. 160 з іх былі шпіталізаваны, два чалавекі памерлі ад перахладжання.

Як заўважыў загадчык апёкавага аддзялення Брэсцкай абласной бальніцы Аляксандр Семанюк, да 90 працэнтаў пацыентаў, якія атрымалі абмаражэнне, ухвалілі перад гэтым алкаголь. Адзін малады чалавек на свята Вадохрышча невядома як аказаўся на беразе Мухаўца і ўваліўся ў ваду. Другі так насвяткаваўся, што прылёг адпачыць проста на выліццях. Каб не пільныя грамадзяне, выратаваць небарак наўрад ці было б магчымым.

Яна СВЕТАВА.

ПЕРАКУЛІЛІСЯ ВАГОНЫ

Гэта здарылася на 370-м кіламетры перагона Наваельня — Дзятлава.

Грузавыя састаў з 59 парожніх вагонаў рухаўся з Літвы ў Салігорск. Калонія пары 21 вагона сыхлі з рэек, і тры з іх перакуліліся. Пацярпелыя няма, паведамілі прэс-служба Гродзенскага абласнога ўпраўлення МНС.

Пасля гэтага здарэння быў скарачаны графік руху дызель-цягнікоў, дастаўка пасажыраў па маршруце Нёман — Наваельня аб’езд пашкоджанага ўчастка ажыццяўлялася аўтобусамі. Выратавальнікі разгарнулі пневмамодуль для абграбыв спецыялістаў, якія займаліся рамонтам-адаўленчымі работамі. Яны завяршыліся ў поўным аб’ёме 26 студзеня ў 10 гадзін 25 хвілін, пасля чаго рух цягнікоў быў адноўлены.

Барыс ПРАКОПЧЫК.

КАМП’ЮТАРНЫЯ ЗЛАЧЫНЦЫ АКТЫВІЗАВАЛІСЯ

Аддзелам УУС Віцебскага аблвыканкама па барацьбе з парушэннямі закона ў сферы высокіх тэхналогій летась было выяўлена 281 злачынства, што на 22,7% больш, чым у 2012 годзе. Больш як 63% злачынстваў раскрылі.

— Большасць злачынстваў — 247 — крадзяжы з выкарыстаннем камп’ютарнай тэхнікі. Сярод іншых выявілі 34 злачынствы супраць інфармацыйнай бяспекі, — адказаў на пытанне карэспандэнта «Звязды» Ігар ЯУСЕЕЎ, начальнік УУС Віцебскага аблвыканкама.

Шмат грамадзян пацярпелі ад таг званана наваполацкага скімера, які ў банкаматах, у Віцебску і Мінску, пры дапамозе спецыяльнай прылады здзімаў усё неабходнае для ўчынення крадзяжу даных з банкаўскіх картка грамадзян. Злодзей такім чынам украў больш як 35 мільянаў рублёў. У дачыненні да яго заведзена аж 9 крмынальных спраў.

Супрацоўнікі вышэйзгаданага аддзела сумесна з калегамі з МУС Рэспублікі Беларусь выявілі дзейнасць злачыннай групы, якая летась аналагічным чынам завалодала грашымі з банкаматаў у Оршы і Мінску. Затрымалі грамадзян Малдова, які цяпер знаходзіцца пад вартай. Устаноўлена, што ад іх дзейнасці пацярпелі больш як 300 чалавек. Агульная сума ўкрадзеных грошай — больш за 1 мільярд рублёў.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

ХУТКА НА БАБРА — ТОЛЬКІ БЕЗ ЗБРОІ

З 1 лютага па 1 сакавіка ў краіне будзе дазволена палыванне на рачных бабра і выдру. — У гэты час дазваляецца здабываць жывёл любога полу і ўзросту. Палываць можна будзе ў светлы час сутак толькі бяззброевым спосабам — з выкарыстаннем пастак (акрамя петляў), сачкоў, капканаў № 5—7, — паведаміў «Звяздзе» старшы дзяржаўны інспектар Мінскай абласной інспекцыі аховы жывёльнага і расліннага свету Вадзім ВАРАБЕІ. — За парушэнне правілаў вядзення палюўнічай гаспадаркі і палывання прадугледжаны штраф у памеры ад 10 да 50 базавых велічынь з канфіскацыяй стрэльбаў і іншых прадметаў, якія сталі прыладай або сродкам здзяйснення парушэння, або без канфіскацыі і з пазбаўленнем спецыяльнага права на палыванне.

Дарэчы, да 31 снежня яшчэ будзе доўжыцца зброевае палыванне на бабра, выдру, андатру і амерыканскую норку.

Сяргей РАСКОЎКА.

Работнікі Секрэтарыята Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь выказваюць глыбокае спачуванне загадчыку аддзела па забяспячэнні дзейнасці Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па пытаннях экалогіі, прыродакарыстання і чарнобыльскай катастрофы Мацукевічу Міхалу Паўлавічу ў сувязі з напатаўшым яго вялікім годам — смерцю БАЦЬКІ.

ЧАЛАВЕК ДОБРАЙ ВЕРЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

— Для мяне ліст ад Папы як падарунак на свята Божага Нараджэння, — седзячы каля стала, на якім ляжыць канверт з Ватыкана, усміхаецца спадарыня Ядвіга і паглыбляецца ва ўспаміны. — Летась вілейскі касцёл адзначаў 100-гадовы юбілей. З гэтай нагоды скондз паручыў мяне пісаць выступленне. Я падрыхтавала прамову на 4 старонкі і зачытала перад усімі ў прысутнасці мітрапаліта Мінска-Магілёўскага архіепіскапа Тадэвуша Кандрусевіча і апостальскага нунцыя Клаўдыя Гуджароці. Расказала ўсім пра жыццё нашага касцёла, які быў закрыты на 50 гадоў, пра нашы маленні, папрасіла перадаць Пале Францішку прывітанне ад усіх жыхароў Вілейкі. Пасля імшы нунцыі забраў маё выступленне і адвёз Пале ў Ватыкан, а той ацаніў нашу веру, адданаасць касцёлу і даслаў мне ліст. 22 снежня нунцыі прывёз яго ў Вілейку і ўручыў мне.

Ведаецца, я нарадзілася 6 красавіка 1927 года ў Мулярах і ўсё жыццё правяла ў роднай вёсцы. У 6-гадовым узросце скалечыла сабе нагу і ад 7 да 25 гадоў была вымушана хадзіць на мыліцах. Усе юнацкія гады прайшлі ў цяжкіх выпрабаваннях. Танцаваць, зразумела, я не магла, а польку, вальс і кракавяк у нас танцавалі ледзь не ў кожнай хаце! Было так, што сяджу на лаве, а мяне незнаёмыя хлопец танцаваць кліча. Адмаўляла. Не магла. Мае бацькі былі набойчымі людзьмі і выхоўвалі нас, сваіх дзяцей, у духу рэлігіі з самага дзяцінства. І як я стала інвалідам, пешшу хадзіла ў

Ігumenскі тракт

№ 3 (61)

Дзеля памяці

ШТО МОЖА ЭТНОГРАФ?

«Калі нацыя знікне, яе можна будзе адрадыць па тваёй кнізе...» — прагучала ў спектаклі памяці выдатнага беларускага этнографа Міхаса Раманюка. Чалавек, які ездзіў па розных рэгіёнах Беларусі, сам і за свае грошы часта планаваў падарожжы выключна дзеля таго, каб захаваць скарбы матэрыяльнай культуры беларусаў. Ён адчуваў персанальную адказнасць за тое, ці захаваецца гэтая культура. І яшчэ ў савецкі час рабіў тое, што здавалася немагчымым: паказваў, што ёсць такі народ і чым ён адметны. У 1981 годзе была выдадзена кніга, пра якую гаворка, — «Беларускае народнае адзенне».

Падчас канцэрта-прывясчэння Міхасю Раманюку.

Брэнд краіны

АДНОВІМ СЯДЗІБУ. УСТАЛЮЕМ ПОМНІК

Як адсвяткаваць 200-годдзе самага славуата мінчаніна — Станіслава Манюшкі? Грамадскасць вырашыла ўнесці свае прапановы

Як той казаў, рыхуй сані летам, а колы зімой. Гэта слушна і ў дачыненні да юбілея, які адбудзецца ў 2019 годзе.

Яшчэ паўгода таму ініцыятыўная група на чале з Алесем Белым і Дзянісам Салашам пачала збіраць подпісы за тое, каб у беларускай сталіцы нарэшце ўсталявалі помнік славуатаму земляку. На снежань мінулага года ў іх было ўжо 4000 подпісаў, якія яны перадалі ў Мінскі гарадзянскі камітэт. Больш за тое, вырашана, што Станіслаў Манюшка ў скульптурнай кампазіцыі будзе не адзін, а разам з Вінцэнтам Дуніным-Марцінкевічам. Творцы будучага аднавілі і навукова-даследчыцкі адрэзак у Мінску ў 1852 годзе. Тады ўпершыню пасля доўгага перапынку са сцэны Вялікага тэатра загучала беларуская мова.

Як і марыла грамадскасць, помнік усталяваць у самым прыгожым цэнтральным месцы беларускай сталіцы — на плошчы Свабоды, на супраць гарадской ратушы. І такі варыянт не выпадковы. Бо менавіта з гэтымі месцамі цесна звязана біяграфія

Манюшкі. Калісьці ён з сям'ёй жыў у будынку на Ангельска, 3, наведваў музычную школу, якая размяшчалася ў ратушы, вучыўся ў гімназіі (цяпер будынак абласвапрафа). Акрамя таго, ёсць дакументальныя згадкі пра тое, што Манюшка наведваў і іншыя будынкі на плошчы Свабоды і побач з ёй. Аргументам на карысць менавіта такога размяшчэння помніка служыць і тое, што зараз побач сканцэнтравана вялікая колькасць устаноў музычнай культуры: Беларуска акадэмія музыкі, музычная школа імя Глебава і на ўсё ахвотны. Спасылваючыся на знаёмага спецыяліста па брэндзінгу, Белья заўважыў, што Мінск на сёння — «нямы» горад. Публічна музыка амаль нідзе не гучыць. Музыкальная спадчына Станіслава Манюшкі магла б дапамагчы вырашыць гэтую праблему і, відавочна, была б ўсім даступна. Шмат у беларускай сталіцы было славуатых грамадзян, якія плённа папрацавалі дзеля яе дабрабыту, аднак толькі Манюшка шырока вядомы і за мяжой. Таму яго імя можна выкарыстоўваць як брэнд краіны, упэўнены Белы.

Не менш радаснай навіной сустрэчы, якую ладзіў Беларускі фонд культуры і Беларускі камітэт «ICOMOS» у Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры, стала тое, што прадпрыемстваў Глебаў бярэцца прафінансаваць аднаўленне радавой сядзібы Манюшкаў у вёсцы Убель Чэрвеньскага раёна, дзе нарадзіўся кампазітар, і падрыхтаваць яе да музэіфікацыі.

Мінск на сёння — «нямы» горад. Публічна музыка амаль нідзе не гучыць. Музыкальная спадчына Станіслава Манюшкі магла б дапамагчы вырашыць гэтую праблему.

Рэстаўратар Сяргей ДРУШЫЦ расказаў, што на сядзібе ўжо былі праведзены археалагічныя раскопкі. Яны выявілі, што падмурак захаваўся даволі добра. Быў створаны і рабочы праект па адбудове дома. Знайшлі шмат аўтэнтычнай кафлі, па ўзоры якой даволі дакладна можна аднавіць інтэр'ер. Знешні выгляд дома таксама адлюстравана мінупала, бо захаваўся малюнок бацькі Манюшкі, а таксама план і гравюра Напалеона Орды.

Цікава, што месца, якое з'яўляецца прататыпам аднаго з самых вядомых твораў Манюшкі — «Страшнага два-

ра», таксама знаходзіцца ў Беларусі, у Смільавічах. Там цяпер руіны, а калісьці былі дом і вежа з гадзіннікам, дзе жыў дзядзька кампазітара. Станіслаў часта бываў у яго. Дзядзька расказаў хлопчыку розныя жакі, што апоўначы гадзіннік спыняецца, а з партрэтаў выходзяць намаляваныя людзі. Гэта так уразіла будучага кампазітара, што праз пэўны час ён... стварыў велічную оперу «Страшны двор».

Развагі былі і пра тое, якую вуліцу назваць іменем Манюшкі. Частка грамадскасці настойвала, што адрэзак Інтэрнацыянальнага павін мець такую назву, бо гэта сапраўды адпавядае гісторыі: там кампазітар праводзіў больш часу. Аднак гісторык і экскурсавод Іван САЦУКЕВІЧ упэўнена абараняў іншы варыянт. У мікрараёне Лошыца на перакрываваў з новым Ігumenскім трактам ужо запраектавана вуліца Манюшкі, і гадзі праз два-тры там пачнуць з'яўляцца дамы. Сацукевіч кажа, што такім чынам ствараецца добры турыстычны маршрут: ад гістарычнага цэнтру Мінска спачатку праехаць па вуліцы Маякоўскага, потым па яе працягу — новым Ігumenскім тракце, пасля можна спыніцца на перакрываваў з вуліцай Манюшкі і паглядзець на памятную шыльду (усталяваць яе — справа некалькіх месяцаў). Далей шлях ідзе на Смільавічы, затым — Чэрвень і, нарэшце, Убель.

Скульптура з'явіцца на плошчы Свабоды, на супраць гарадской ратушы.

Яшчэ адным кірункам падрыхтоўкі да юбілея стане **даследаванне невядомых старонак творчасці** Станіслава Манюшкі. Намеснік мастацкага кіраўніка «Беларускай Капэлы» Свята-Іліі Немагай збіраецца асабіста ўвагу звярнуць на працы вясенска-літвінскага перыяду. Прагучалі ідэі **выдаць альбомы** з нотамі кампазітара і малюнкамі яго бацькі, зборнікі музычных твораў для навучэнцаў.

Манюшка быў каталіком і пакінуў пасля сябе вельмі багатую **спадчыну духоўнай музыкі**, якая сёння амаль не выкарыстоўваецца. Было б добра, каб у касцёле часам гучалі яго творы.

Істотным праблемам у нацыянальна-культурным жыцці з'яўляецца тое, што ў оперным тэатры Беларусі цяпер няма **ніводнай оперы** гэтага кампазітара. З ініцыятывай вырашылі звар-

нуцца ў Вялікі тэатр оперы і балета і Музычны тэатр Беларусі.

Намеснік начальніка аддзела ідэалогіі, культуры і па справах моладзі Чэрвеньскага райвыканкама Аксана КАЧАНОВІЧ завітала на сустрэчу, каб разабрацца ў тэатры помнік Манюшкі ўжо усталяваны. Адкрываць яго плануе сельэта падчас конкурсу «Убельская ластаўка». Кожны год мясцовыя калектывы «Ігumenскія крыніцы» ў дзень нараджэння Манюшкі выконваюць музыку ў касцёле, праводзяць імша.

Начальнік аддзела культуры Мін-аблвыканкама Валентына МАКАРАВА адзначыла, што ўсе агучаныя прапановы вельмі слушныя, але, каб яны сапраўды былі рэалізаваны ў жыцці, трэба акрэсліць канкрэтны план дзеянняў, прызначыць адказных (бо некаторыя ідэі трэба ўзгадняць на ўзроўні Савета Міністраў), і, калі магчыма, пазначыць, адкуль можна ісці фінансаванне. Прапановы накіроўваюцца ў Міністэрства культуры. Значна паспрыела б справа і тое, каб агучаныя ідэі ўлічылі ў новую п'яцігоднюю праграму «Культура Беларусі», якая распачнецца ў 2016 годзе. Тады можна будзе спадзявацца, што добрыя намеры стануць рэальнасцю да 200-гадовага юбілея кампазітара.

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ

Фаліянты

ДРУКАВАННЯ СВЕДКІ ГІСТОРЫІ

У Прэзідэнцкай бібліятэцы — больш за 20 старажытных кнігазбораў

Прэзідэнцкая бібліятэка Рэспублікі Беларусь напружана мінлага года адсвяткавала свой 80-гадовы юбілей. Калісьці яна называлася Урадавай, і толькі ў сярэдзіне 1990-х стала Прэзідэнцкай. А нядаўна была прапанова да назвы дадаць «імя Льва Сапегі», бо гэта таксама найвышэйшая службавая асоба свайго часу і, да ўсяго, заўзятая чытач і бібліяфіл. Бібліятэка найперш забяспечвае інфармацыяй уладныя і кіруючыя структуры — дэпутатаў парламента, супрацоўнікаў Адміністрацыі Прэзідэнта і амаль усіх міністэрстваў. Аднак і іншыя ахвотныя могуць скарыстацца яе паслугамі ў чытальнай зале. Акрамя профільных аддзелаў бібліятэкі, якія працуюць для абслугоўвання праблем эканомікі, права, дзяржаўнага кіравання, ёсць і аддзел старадрукаў і рэдкіх выданняў, куды і завітала карэспандэнт «Звязды».

Загадчык аддзела Валеры ГЕРАСІМАЎ расказаў пра няпросты лёс многіх кніг і цэлых бібліятэк, а таксама паказаў некаторыя ўнікальныя кнігазборы, якія знаходзяцца ў сховішчах гэтай установы.

Кнігі — у абмен на бочку баравікоў

Спадар Герасімаў расповеў, што да Вялікай Айчыннай вайны ў бібліятэцы быў надзвычай каштоўны фонд. Бо сярод літаратуры, якая трапіла сюды, былі кнігі, канфіскаваныя са шляхецкіх маёнткаў, старажытных каталіцкіх кляштароў і прыватных манастыроў. Існаваў дзяржаўны фонд размеркавання літаратуры: кнігі звозіліся ў Мінск, а пасля накіроўваліся ў розныя бібліятэкі.

Частка гэтага даваеннага фонду захавалася. Аднак лёшае падчас вайны немцы вывезлі на Запад. Кнігі захоўваліся ў скляпеннях польскіх, нямецкіх замкаў. Некаторыя выданні былі вернуты, а разам з імі бібліятэка атрымала шмат каштоўнай заходняй літаратуры. І з гэтым звязана адна цікавая гісторыя.

Калі Чырвоная Армія заняла Германію, салдаты трапілі на сховішча кніг, нарабаваных у беларускіх бібліятэках. Яны сталі адраўняць лісты на рэдкія, пісалі пра свае знаходкі і пасылалі дасылаць кнігі. Адказныя супрацоўнікі культуры вырашылі, што, каб вярнуць кнігі, трэба дзейнічаць, і накіравалі туды сваю дэлегацыю. А каб справа ішла лепш, захапілі з сабой пачастуны: бочку салёных баравікоў з Белаўскай пушчы, кавалак літога шакаладу з фабрыкі «Камунарка», моцную настойку, таксама паходжаннем з Белаўскай пушчы. Усё ўручылі маршалу Канстанціну Ракасоўскаму, які ў той час камандаваў Паўночнай групай савецкіх войск у Германіі. Падарунак зрабілі ад земляк земляку, вынік аказаўся сапраўды добрым: былі спецыяльна выдзелены два зшалоны, і кнігі, якія вывезлі немцы (тое, што ўдалося адшукаць), вярнуліся назад. Разам з імі трапіла і некаторыя каштоўныя заходня літаратура. Усё размеркавалі ў дзве бібліятэкі — Нацыянальную і Прэзідэнцкую (тады — Урадавую).

Радзівілаўскія зборы

Валеры Герасімаў расказавае, што калісьці ў Нясвіжы была багацейшая бібліятэка — 20–30 тысяч кніг і мільён архіўных дакументаў. Цяпер там толькі 3 кнігі са збораў Радзівілаў. Каля 3500 кніг — у бібліятэцы Акадэміі навук, звыш 500 — у Нацыянальнай. Адно выданне

ёсць ва Універсітэце культуры, яшчэ некалькі — у беларускіх музеях. Аднак большасць кніг і дакументаў знаходзіцца ў Санкт-Пецярбургу, а таксама ў Маскве, Хельсінкі, Варшаве. Загадчык аддзела старадрукаў і рэдкіх выданняў адзначае:

— Уся спадчына парасіда-на па свеце — і ў гэтым вялікая трагедыя культуры нашых маленькіх гарадоў і буйных мястэчак. Я прыхільнік таго, каб літаратура, як і іншыя культурныя каштоўнасці, вярталася на радзіму, і лучу, што з часам усё бібліятэка Радзівілаў павіна быць у Нясвіжы. Трэба рабіць электронныя копіі і вяртаць кнігі на месца іх першапачатковага знаходжання.

У Прэзідэнцкай бібліятэцы сёння да 130 кніг з радзівілаўскай бібліятэкі. Яны пераважна на замежных мовах, таму, з пункту гледжання зместу, для сучаснага масавага чытача не надта цікавыя, мяркую Герасімаў. Але ёсць і на рускай мове, напрыклад «Нататкі пра харчаванне войскаў у ваенны час» за 1860 год з подпісам: «Яго свет-

Да ведама:

«Канстытуцыйнае права» — гэта сумесны праект Прэзідэнцкай бібліятэкі з Нацыянальным цэнтрам прававой інфармацыі. У яго ўваходзяць усе канстытуцыйныя акты Беларусі, пачынаючы з IX стагоддзя і па сёння. Інфармацыя змяшчана на 4 дысках, а таксама на сайце pravo.by. На сайце бібліятэкі preslib.org.by можна адшукаць бібліяграфію па гэтай тэме.

«Дзяржаўныя палітычныя дзеянні Беларусі» — у гэтым праекце збіраецца інфармацыя з пачатку XX стагоддзя і па сёння. У ім будзе змяшчацца біяграфія дзеяча і ўсе яго прамоў.

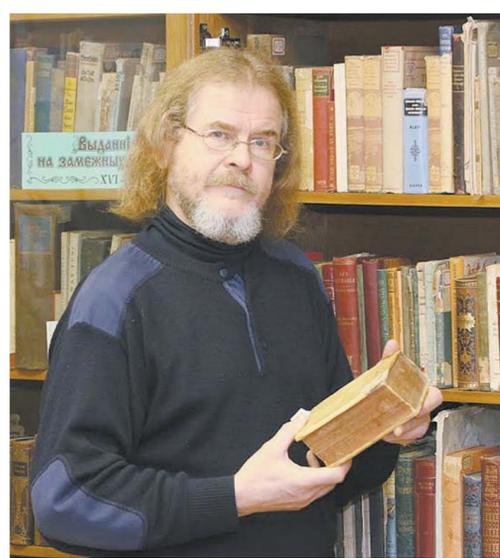
Усю інфармацыю бібліятэкары расліваюць змятачына і ўводзяць у электронны каталог і базы даных. Гэта дапамагае зарыентавацца і знайсці менавіта тое, што трэба, за вельмі кароткі час.

ласці Льву Людвігівічу князю Радзівілу». На 19-й старонцы стаіць штамп (часам проста нумар) — і гэта адна з прыкмет радзівілаўскай бібліятэкі. Ёсць кнігі з малюнічымі экслібрысамі — наклеенымі кніжнымі знакамі. (На самых старажытных выданнях іх рабіў знакаміты ў свой час мастак-яўрэй Гершка Лейбавіч.)

Радзівілы ўдзельнічалі ў многіх паўстаннях або падтрымлівалі іх удзельнічаў. Таму калі паўстанне цярпела паражэнне, у іх усё канфіскавалі, а бібліятэкі вывозілі на Усход. Але Радзівілы зноў пачыналі збіраць кнігі... Таму можа казаць нават пра розныя бібліятэкі Радзівілаў — XVII, XVIII, XIX і XX стагоддзях.

Архівы БНР

Колькі гадоў таму, ужо ў сучаснай Беларусі, асобы высокага дзяржаўнага ўзроўню зацікавіліся дакументамі з архіваў БНР. Аднак у фондах Прэзідэнцкай бібліятэкі іх не аказалася.

Супрацоўнікі сталі шукаць патрэбныя звесткі і знайшлі іх у двухтомным зборніку «Архівы БНР», выдадзеным некалі ў канцы 1990-х у Вільні пры фундамскай дапамоце беларусаў замежжа. Кнігі ўяўляюць сабой падборку дакументаў Беларускай Народнай Рэспублікі, пераважна на замежных мовах. Імі апекаваліся калісьці беларусы, якія працавалі ў Вільні. Кнігі ўдалося набыць у фонд Прэзідэнцкай бібліятэкі, і цяпер, пры патрэбе, чытачы могуць з імі азнаёміцца.

раў такія кнігі. «Прыкрыццём» яго калекцыі было тое, што іх збіральных быў не прафесійным навукоўцам, а аматарам. Такі інтарэс звычайнага працоўнага чалавекам тады нікому «не мілья вока».

У наш час Баркоўскі зразу-меў, што сам усё свае кнігі не апрацуе, хаця ён і вядомы сярод прафесійных гісторыкаў як аўтар цікавых арыгінальных даследаванняў і публікацый па гісторыі беларускай дыяспары і лёсах рэпрэсаваных суайчыннікаў, што апынуліся ў Сібіры. Таму частку калекцыі ён падарыў Нацыянальнай бібліятэцы, а частку — Прэзідэнцкай. У запісках апошняй ёсць, напрыклад, «Беларусь у датах, ліках і фактах». Парыж, 1950 год. У ёй змяшчаюцца статыстычныя і гісторычныя даныя па нашай краіне, якія збіраліся з архіваў розных краін. Валеры Герасімаў адзначае:

— Гэта ўнікальныя кнігі, бо беларуская дыяспара, у параўнанні, напрыклад, з яўрэйскай ці кітайскай, жыла даволі сціпла. Аднак на тую грошы, якія былі, яны нешта выдалі, захаваў і мову, культуру. Сёння па гэтыя выданні часта прыходзіць універсітэтаў — і выкладчыкі, і студэнты — усім гэта патрэбна і цікава.

Вяданні беларускага замежжа

Яшчэ адна адметная калекцыя — бібліятэка Алеся Баркоўскага. Гэта вядомы бібліяфіл, які ўсё жыццё збіраў выданні, надрукаваныя беларусамі за мяжой. Ён пастаянна ліставаўся з нашымі суайчыннікамі, якія жылі ў іншых краінах, замаўляў кнігі. Штосьці ў савецкі час не прапушчалі з ідэалагічных прычын, але многае да яго ўсё ж трапіла.

Лета Алякс Баркоўскі праводзіў на рацэ Лена ў Сібіры, дзе працаваў капітанам невялікага судна. А зімой вяртаўся ў Беларусь, тут у яго была сям'я, кватэра, — і усё жыццё ён збі-

нем мяжы з Расіяй. Кнігу Гваньіні мае ўжо не геаграфічна, бо на той час мела істотнае значэнне, каму гістарычна належалі тэрыторыі або іншыя землі і дзе знаходзіліся мытныя пераходы. А тут мяжа была дакладна апісана.

Апошняя глава кнігі Гваньіні мае ўжо не геаграфічна, а сельскагаспадарчую каштоўнасць і называецца «Спосаб аравання і севяны ў тых ваводствах Беларускай Русі, якія ў Вялікім Княстве Літоўскім прылягаюць да маскоўскіх зямель». Асобнік гэтай кнігі быў калісьці ў Якуба Коласа. Вядома, што каля дома народнага паэта была дзялянка, на якой ён садзіў жыта па тэхналогіі, што апісана Гваньіні. Яна заключаецца ў тым, што разам садзіцца жыта і ячмень. Яны высаіваюць у розны час, таму ўбараюць спачатку жыта, а ячмень тым часам не дае расці пустазеллю. Пасля Якуба Коласа гэтым спосабам зацікавілася і Акадэмія навук.

З подпісам аўтара

Калі збіральных кніг памірае, родная часта прадаюць яго кніжныя скарбы. Адбываецца гэта і са спадчынай найбольш знакамітых асоб. Так і першы сакратар ЦК КПБ Панцеляймон Панамарэнка, хоць і быў рускім па крыві, меў вельмі багатую беларускую бібліятэку. Аднак яна была распрададзена яго сваякам. Пазней архівысты і бібліятэкары пад кіраўніцтвам знакамітага беларускага гісторыка і кнігазнаўцы Віталія Скалабана нават склалі зводны каталог бібліятэкі і архіва Панамарэнка. Уключаны ў яго і некалькі выданняў з кнігазбору Прэзідэнцкай бібліятэкі.

Увогуле ў Прэзідэнцкай бібліятэцы вылучылі каля 20 асобных калекцый беларускіх гістарычных кнігазбораў. Сярод іх варта адзначыць і бібліятэку Саюза беларускіх пісьменнікаў, які калісьці змяшчаўся на вуліцы Фрунз, 5. Калі творцы выехалі з Дома літаратара, для іх бібліятэкі таксама не стала месца. Таму яны пачалі шукаць, куды б перадаць свае фонды. Прэзідэнцкая бібліятэка ўзяла да сябе кнігі з аўтаграфамі. Гэта каля 5000 выданняў з подпісамі Яны Купалы, Якуба Коласа, Васіля Быкава і многіх іншых твораў, якія дарылі іх сваёй роднай бібліятэцы.

Зразумела ж, захаваюцца тут і арыгіналы ўсіх беларускіх канстытуцый, маніфесты аб утварэнні нашай краіны ў розныя часы станаўлення яе дзяржаўнасці. Ёсць кнігі па літваніцы, украінцы і габраіцы, архівы многіх даваенных газет.

Валеры Герасімаў кажа, што пры жаданні з гэтымі кнігамі можа азнаёміцца кожны, хто мае ў гэтым патрэбу. Адзіны крытэры — пастарацца максімальна працягнуць іх тэрмін службы.

Парадокс, але многія рытэты дайшлі да нас у добрым стане дзякуючы таму, што ў савецкі час былі ў спецахоўванні. Сярод такіх выданняў з бібліятэкі Вацлава Ластоўскага, Кастуся Езавітава, Аркадзя Смоліна, Усевалада Ігнатюскага. Цяпер усё ідэалагічна абмежаванні зняты, і 70 тысяч рэдкіх кніг чакаюць сваіх чытачоў.

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ

алімпіец

3 першых вуснаў

Ігар РАЧКОЎСКІ, першы віцэ-прэзідэнт Нацыянальнага алімпійскага камітэта Рэспублікі Беларусь:

«Зразумела, што першая на-дзея ў Сочы для беларусаў — гэта біатлон. Апошнія вынікі Дар'і Домрачавай, Надзеі Скардзіна дэманструюць, што пік формы бліжэй і павінен супаць акурат за Алімпіядаў. Тое ж датычыцца і нашых фрыстайлістаў. Але я б не стаў ськідаць з рахунку і іншых вопытных атлетаў — напрыклад, лыжніка Сяргея Далідовіча, для якога Гульні ў Сочы будуць шостымі ў кар'еры! Уважэнны, што сёлетня беларускія спартсмены выступаць не горш, чым у Ванкуверы-2010».

Максім РЫЖАНКОЎ, памочнік Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па пытаннях фізікультуры, спорту і рэвізіі турызму:

«Сёння ніхто не ставіць за-дачу, колькі наша каманда па-вінна заваяваць медалёў. Вя-домы, мы чакаем і спадзяемся, што беларускія спартсмены ўзнімаюцца на г'едэстал у Сочы. Ёсць прагнозы Міжнароднага ройтінгавага агенства, згодна з якім Беларусь можа ўзяць 5 узнагарод. Але мы так далёка не заглядаем. Тым не менш, мяркую, што калі дзевяці нашых атлетаў могуць увайсці ў шасцёрку-васьмёрку лепшых».

Сумесны праект газеты «Звязда», Нацыянальнага алімпійскага камітэта і Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь

НАСУСТРАЧ ВЕТРУ... ПРАЗ БОЛЬ І ПЕРАШКОДЫ

Горныя лыжы — адзін з не-традыцыйных відаў спорту для Беларусі. Няма ў нас кру-тых узвышшаў, ды і зімы не заўсёды бываюць снежнымі. Узгадаваць у такіх умовах сваіх Хермана Маера ці Ліндсі Вон, мякка кажучы, складана. Тым не менш ужо некалькі гадоў Беларусь мае прадстаў-ніцтва на самых прэстыжных гарналыжных спаборніцтвах. І крыху менш чым праз два тыдні нашы гоншчыкі ўзні-муцца на сочыўскія схілы. «Алімпіец» вырашыў пазна-міцца з прадстаўніцай Бе-ларусі на Алімпіядзе ў Сочы Марыяй ШКАНАВАЙ, якая распавяла пра змену спар-тыўнага грамадзянства, свята пад назвай «універсіяда» і алімпійскую казку.

БЛІЗ:
Любімы горад для жыцця — Мінск
Любімы горад для турызму — Санкт-Пецярбург
Любімая ежа — мяса, шакалад
Любімы напой — вада
Любімая музыка (выканаўца, гурт ці жанр) — зьмр Aerosmith

Любімы фільм — «Аўгуст Раш»
Любімая кніга — «Майстар і Маргарыта»
Сава ці жаваранак — жаваранак
Рамантык ці рэаліст — рамантык
Я баюся... зьрубіць рогны
Я ведаю... што я чэмпіён!
Я ніколі... не забуду свая сяброў
Я хачу... заўсёды быць шчаслівай.

«Трэнер павінен быць сябрам!»

— Ты нарадзілася ў Магні-тагорску. Раскажы, калі ласка, што прымусіла цябе пайсці на вельмі сур'ёзны крок і змяніць спартыўнае грамадзянства?

— Да 18 гадоў я была членам расійскай зборнай па горных лы-жах, рыхтавалася да Алімпійскага гульні ў Ванкуверы. Але неўза-баве ўзніклі праблемы з трэна-рамі. На той момант з камандай працавалі славацкія спецыялі-сты, з якімі аказалася няпроста наладзіць нармальныя адносіны. Не складалася не толькі ў мяне, але і ў астатніх дзятчак. Пастаянныя спрэчкі, канфлікты — усё гэта не магло не паўплываць на вынікі... якія пайшлі на спад. І кіраўніч-тва, не доўга думаючы, адправі-ла мяне ў рэзервовы склад. А лі-таральна праз некалькі месяцаў мяне прапанавалі выступаць за Беларусь. Не скарыстацца маг-чымасцю ўсё ж такі патрапіць на Алімпіяду было б сапраўдным глупствам. Таму пагадзілася. І зусім не шкадую. Безумоўна, спачатку было цяжка: адна ў ін-шай краіне, у незнаёмым гора-дзе, без сям'і і сяброў. Але, калі адаптавалася да новага жыцця, адзавула, што нічога не згубіла, а, наадварот, толькі набыла.

ЛІКБЭЗ

Алімпійскія дысцыпліны ў гарналыжным спорце:
✓ **Хуткасны спуск** — праходжанне спецыяльна падрыхта-ванай трасы на час; перапад вышынь: у мужчын — ад 800 да 1100 м, у жанчын — ад 500 да 800 м.
✓ **Слалам** — падчас праходжання трасы спартсмены пра-язджаюць праз спецыяльнае вароты, за пропуск хаця б ад-ных з іх ці перасячэнне вароты адной лыжай знічыкі зды-маюцца са спаборніцтваў; вынік вызначаецца па суме часу, паказанага ў двух спусках на дзюх розных трасах; перапад вышынь — 60-150 м, шыршыня вароты — ад 4 да 6 м.
✓ **Гіганцкі слалам** — ад слапама адрозніваецца больш-шым перападам вышынь (у мужчын — ад 250 да 450 м, у жанчын — ад 250 да 400 м) і шырэйшай варотай (ад 4 да 8 м).
✓ **Супергігант** — аб'ядноўвае слалам і хуткасны спуск; ад слапама адрозніваецца большай працягласцю трасы, меншай колькасцю вароты, шыршыня якіх ад 4 да 8 м, і раз-настайнасцю рэльефа.
✓ **Камбінацыя** — уключае адзін заезд слапама і адзін заезд хуткаснага спуску (ці супергіганта).

сі, праблем ва ўзаемаарамуненні амаль што не ўзнікае. Ды і пра-панаваная ім сістэма трэніровак мяне падыходзіць. Так, у міжсезон-ні, летам, шмат часу праводзіць на ледавіках у Еўропе, дзе чаргуюм трэніроўкі на снезе і звычайную АФП (агульная фізічная падры-тоўка — Аўт.). У дзень два занятыя першы — на гарналыжным спуску, другі — у спартыўнай зале.

Ад «Паўночнага Галівуду» да «Паўднёвай Сталіцы Расіі»

— Ты пераважна спецыялі-зуешся на тэхнічных дысцып-лінах. Тым не менш сёлетна на зімовай універсіядзе ў іта-лянскім горадзе Трэвізі дзя-куючы добрай выступленню менавіта ў хуткасным спуску ты заваявала «бронзу» ў камбі-нацыі. Гэта таксама вынік пра-цы са славацкай?

— Звольнага, так. З канца мінулага сезона мы сталі больш увагі надаваць хуткасным відам, удасканаленню тэхнікі. І зараз з кожным стартама адчуваю сябе ўсё больш упэўнена як у звык-лым для мяне супергіганце, так і ў хуткасным спуску.

«Акрамя медальнага поспеху, чым яшчэ запомнілася універсіяда?»

— Нягледзячы на тое, што гэта сур'ёзны турнір, дзе заўжды высокая канкурэнцыя, там зусім іншая атмасфера — святаячняя. Гарналыжнікі, як правіла, вельмі дружныя. Мы і на звычайных стартах падтрымліваем адно адна-го, а на універсіядзе ўвогуле адна сям'я. Ніякай зайдзрасці і закупінаў гульні — толькі радасць за поспех калегі. Праўда, на святавечнае перамот і розныя вечарыны часу зусім няма. Гэта ўсё ж такі спаборніцтва, і кожны дзень у нас — калі не старт, то ўзмоўненая трэніроўка, а ўвечары сіл ужо ні на што не застаецца.

«Давай пагутарым пра Алімпіаду. Чатыры гады таму

былі твае першыя Гульні ў Ванкуверы...

— Гэта была сапраўдна каз-ка. Неверагодна цёплае стаў-ленне бальшычак да спарт-сменаў, іх шчырае падтрымка, цудоўная арганізацыя, ветлівыя валанцёры, персанал — усё гэта назаўжды застаецца ў маёй памяці. Пакуль мяне няма з чым параўноўваць, але, мне здаецца, у Ванкуверы ўсё было на вышэй-шым узроўні. Наша алімпійская вёска знаходзілася за 100 км ад горада, але ў нас усё-такі атры-малася адзін раз з'ездзіць у «Паў-ночны Галівуд», як яшчэ часта называюць Ванкувер, бо там здымаецца шмат амерыканскіх фільмаў. Вельмі прыгожы горад. Але больш за ўсё мне чамусьці запомнілася квітнёўная сакура, якую мы пабачылі ў цэнтры гора-да. І я адразу зразумела японцаў, якія кажуць, што на квітнёўную сакуру можна глядзець вечна.

«Тваім лепшым вынікам тады было 33 месца ў супергіганце. На што разлічвалася на будучыя Алімпійскія гульні?»

— Я не экстрасенс, будучыню бачыць не ўмею. Магу толькі аб-яцваць, што паспрабую выступа-ці на максімуме і паказаць свой лепшы вынік у кар'еры. Прынамсі, улічваючы сённяшняе кандыцы, думаю, у мяне ёсць шанец увайсці ў дзятку наймацнейшых.

«Дарчы, ці была ў цябе магчымасць апрабаваць сочыўскія схілы?»

— Так. Летась у сакавіку выступала там у фінале Кубка Еўропы. Трэба сказаць, што гар-налыжны спуск у Сочы зусім не просты. Побач мора, там снег там даволі спецыфічны — мокры і зярністы, і каб прывыкнуць да гэтага, трэба нямаля часу. Ды і сама траса крутая, звлістая, шмат нябачных участкаў і павар-отаў схілу на 90 градусаў. Кара-еці, каб паказаць годны вынік, трэба будзе прадамастраваць тое лешае, на што ты здольны.

«У Кубку свету ты дэбу-іраваеш...»

— Любы спорт — гэта пэўна рызыка. Але, сапраўды, горныя лыжы — адзін з самых траўма-беспечных відаў. Вось, напрык-лад, алімпійская чэмпіёнка Ліндсі Вон. Не паспела залячыць адно пашкоджанне — тут жа атрыма-ла іншае і цяпер не едзе ў Сочы.

«Тваё пазамінульм сезоне. І пакуль толькі аднойчы дасягнула фінішу. Чаму не атрымлі-ваецца правяць сябе на гэтых спаборніцтвах?»

— Трасы на этапах Кубка све-тла значна складаней, чым на ін-шых стартах. Трэба прыкладаць нашатам больш намаганняў. Адпа-ведна, з'яўляецца моцнае хваля-ванне, якое і пераходзіць. Павер-це, праблем з матывацыяй у мяне дакладна няма. Я заўжды імкнуся выкладвацца па поўнай, незалеж-на ад узроўню спаборніцтваў. Але, на жаль, часам не атрымліваецца прыйсці на фініш.

«Мінск стаў родным домам»

— Увесь свет зараз сочыць за сітуацыяй з Міхаэлем Шу-макхерам, які пасля траўмы на гарналыжным курорце знаход-зіцца ў коме. Прафесійныя гар-налыжнікі таксама ледзь-ве не кожны дзень рызыкуюць здароўем...

— Любы спорт — гэта пэўна рызыка. Але, сапраўды, горныя лыжы — адзін з самых траўма-беспечных відаў. Вось, напрык-лад, алімпійская чэмпіёнка Ліндсі Вон. Не паспела залячыць адно пашкоджанне — тут жа атрыма-ла іншае і цяпер не едзе ў Сочы.

Траўмы для прафесійных гон-шчыкаў, на жаль, звычайна спра-ва. У мяне таксама было вельмі сур'ёзнае пашкоджанне. Сем га-доў таму упала падчас спуску ў супергіганце, у выніку — трэшчы-на ў пазваночніку. Наступствы гэтай траўмы дагэтуль адчува-юцца. Але я навучылася спраў-ляцца з пастаяннымі болямі, якія ўжо нават не заўважаю. Праўда кажуць: да ўсяго можна прызвы-чаіцца, і да гэтага таксама.

«А як быцці стаўца да тваёй экстрэмальнай працы?»

— Як і любая маці, мая такса-ма хвалюецца за сваю дачку. Але яна сама ўсё жыццё катаецца на горных лыжах як аматар. Менавіта маці і прывяла мяне ў гарналыж-ны цэнтр. Калі мне спонучылася шэ-ць гадоў, яна пачала браць мяне з сабой — узімку амаль кожныя вы-хадныя ездзіць пакаціцца. А ў во-сем гадоў я пачала займацца пра-фесіянаў. Дагэтуль дэталёва памя-таю дзень, калі ўсё пачалося. Стаю каля пракуты лыж, чакаю маці. Да мяне падыходзіць жанчына і пы-таецца, ці хачу я запісацца ў секцыю. Я вельмі хачу пачаць сур'ёзна займацца горным лыжам! Але не ведала, што адказаць: хвалявалас-я, што маці забароніць... У выніку жанчына-трэнер данакала маці і запыталася ў яе, а маці сказа-ла, каб я сама вырашала. У мяне проста гара з плячэй — і я адразу ж пагадзілася. І цяпер маці разу-

мее і падзяляе мой выбар і кажа, што ганарыцца мной. А гэта вель-мі прыемна ўсведамляць.

— Большую частку года ты знаходзішся ў раз'ездзе. Калі вяртаешся ў Мінск, ёсць адчу-ванне, што прыязджаеш дадо-му? Ці сэрца ўсё ж такі застаю-ся ў родным Магнітагорску...?

— Вядома, родны горад заў-жды ў маёй памяці. Там прайшло маё дзяцінства, там я ўпершы-ню ўстала на лыжы, там жывуць бацькі, сваякі. Але Мінск ужо са-праўды стаў маім домам. Тут мя-не чакаюць сябры, мой малады чалавек. І да іх я заўжды імкнуся вярнуцца як мага хутчэй.

Прызванне

Марына ПРАТАСАВА, трэнер па мастацкай гімнастыцы, лаўрэат прэміі «Беларускі спартыўны Алімп»:

«КОЖНАЕ ДЗІЦЯ Я СТАРАЮСЯ ДАВЕСЦІ ДА ЯГО ВЫШЫНІ»

У Гродне — даўня традыцыя ў спартыўнай гімнастыцы, але апошнім часам «набірае абароты» і гімнастыка мастацкая. У Гродзенскай спецыя-лізаваанай дзіцяча-юнацкай школе алімпійскага рэзерву № 3 цяпер займаюцца 120 дзятчак ва ўзросце ад 4 да 16 гадоў. На рахунку выхаван-цаў школы ўжо ёсць поспехі на моладзевых першынствах Еўропы, а Ганна Дудзянкова ў складзе дарослай нацыянальнай каманды ўзя-ла «золата» на леташнім чэмпіянаце свету. Зрэшты, трэнер-выкладчык школы Марына ПРАТАСАВА бачыць сваю задачу не толькі ў падрыхтоўцы спартсменаў высокага узроўню. У чым яшчэ? Аб гэтым яна расказала карэ-спандэнт «Звязды» па вяртанні са сталіцы, дзе была ўдасцена спецыяльнай прэміі «Бе-ларускі спартыўны Алімп».

«Марына Анатольеўна, як пачынаўся шлях у прафесію трэнера па мастацкай гімнастыцы?»

— Спачатку я займалася спартыўнай гімнасты-кай у Рэнальда Кныша, была нават у групе алімпій-скага рэзерву, але ў сувязі з траўмамі прыйшлося закончыць. Самкіласнай перайшла ў мастацкую гімнастыку да Таццяны Уладзіміраўны Прадкінай і ў 10-м класе стала майстарам спорту — першым сярод «мастачак» на Гродзеншчыне. Пасля школы паступіла ў Ленінградскі інстытут фізікультуры імя Лесгафта, дзе была вельмі добрая школа мастацкай гімнастыкі. Там і атрымала «штуршок», базу для трэ-нерскай працы — па сёння карыстаюся вучобнымі канспектамі, увесь час падсілкоўваюся ведамі.

«Пасля заканчэння ВНУ мяне не ўзялі працаваць у Гродна і стаяў выбар: куды паехаць па размеркаван-ні? Можна было застацца ў Пшчыры, але не трэнерам, а кіраўніком гуртка, падлеткавага клуба. І другі вары-янт — Далёкі Усход, Камсамольск-на-Амуры. Абра-ла апошняе, паехала. І разам з яшчэ адным трэнерам, Людмілай Кузьмічовай, якая родам з Украіны, пачалі ствараць у Камсамольску-на-Амуры школу маста-цкай гімнастыкі. Адпрацавала там 8 гадоў.»

«Школа гімнастыкі ў Камсамольску-на-Аму-ры пасля вашага ад'езду не развалілася?»

— Вельмі прыемна, што, нягледзячы на ўсе пастрабудоўчыны цяжкасці, яна захавалася, і я ганаруся, што некаторыя мае дзятчаты яшчэ з першага набору таксама сталі трэнерамі. Летась яны прыязджалі з дзецьмі на турнір у Гродна. А потым разам з харографам Яўгеніяй Цян, з якой я пачынала працаваць на Далёкім Усходзе, паехала на чэмпіянат свету ў Кіеў. Там нарэшце і сустрэлася ўсе тры роднапачынальніцы мастацкай гімнастыкі ў Камсамольску-на-Амуры.

«А ў Гродне як пачыналі трэнерскую працу?»

— Практычна, так бы мовіць, з нуля. Якой мяне тады ў Гродне ведалі? Хіба што прыгвардзілі дзятку, якая калісьці займалася мастацкай гімнастыкай. І ўсё, ніхто не ведаў майго ўзроўню як трэнера. На-ват адраўлялі проста настанавніка фізікультуры ў школу. А я ж адчувала, дакладна ведала, што ўжо ёсць за плячамі нейкая база, магу быць трэнерам. Аднак даводзілася чуць: «Ну, нашошта вам вялікая зала? Пакойчык выдзелілі — патанчуйце сабе...». Так і бадзьяліся доўгі час па залах у самых розных умовах, пакуль у горадзе не пабудавалі спартыў-ны комплекс вучылішча алімпійскага рэзерву, дзе «мастачкам» ужо былі створаны даволі прыстойныя ўмовы для заняткаў. Тады і пайшлі пэўныя поспехі на ўзроўні рэспублікі. У гэты набор, дарчы, і трапіла ў 1999 годзе Аня Дудзянкова да трэнера Людмілы Камісаравай, а потым да мяне.

«Але ж цяпер грэх скардзіцца на ўмовы для трэнёраў...»

— Праектам спартыўнага комплексу «Нёман», дзе мы цяпер займаемся, зала для мастацкай гі-мнастыкі не прадугледжвалася. Але аказалася, што ў зале, якая прызначалася для гульнінаў відаў спор-ту, спаборніцтвы праводзіць нельга, і дзяткучыні было напачатку ўправленні фізічнай культуры, спорту і турызму абвясцілі каманды Віктару Шніпко яе перадалі ў распараджэнне «мастачак». А міністэр-ства, дзяржаўны трэнер па мастацкай гімнастыцы Вікторыя Кушнір паклапаціліся аб забеспячэнні залы сучасным дыяваным пакрыццём і ўсім іншым, што патрэбна для трэнёраўчанага працэсу.

«Прыгаджае свае ўражанні ад чэмпіянату свету ў Кіеве.»

— Аня Дудзянкова цяпер трэнеруецца ў Мінску ў Таццяны Янашавай, а я прыхлала ў Кіеве бальшыч-цай. Беларуска на трыбуне было няшмат, чалавек 10-15. Я сваім суседзям паказвала беларускія сцягі, а падчас выступленняў нашай каманды быццам сама

была на плячоўці. Крычала: «Дзятчаты, спакойна! Трымай Лаві! Круці!». І калі бачыш, што яны чыста зрабілі адно практыкаванне, другое, а ў сапернікаў ёсць памылкі, то разумеш: мы — першыя! А потым бальшычкі на трыбуне і нашы дзятчаты на п'едэ-стале спявалі разам беларускія гімн. Першы куплет, другі, трэці... На трыбуне яшчэ можна пралуцыць нейкае слова, а на дзятчак скіравана камера і яны павінны спяваць бездакорна. Я пасля ўзнагароджан-ня падышла да Ані: «Вы словы гімна добра ведалі, каб не сорамна было, калі пакажуць у інтэрнэце?» «Марына Анатольеўна, мы ведалі!», — кажа.

«Прыехала я ў Гродна пасля гэтага чэмпіянату і кажу сваім выхаванцам: «Дзеці, вучыце словы гімна. Гэта ж такі гонар — спяваць яго не п'едэстале!»

— Вы вельмі строгі трэнер?

— Я патрабавальны трэнер. Наколькі цяпер ра-зумю, так мяне выхавалі Рэнальд Кныш. Так і ў мяне: вось мы зараз гутарым у трэнерскай пакоі, а дзятчаты ў зале нешта самастойна робяць.

Гэтая патрабавальнасць, строгаць павінна быць, на мой погляд, не толькі на трэнёраўка. Я так, у пры-чыпе, і сына выхавала. Ён займаўся ў музычнай шко-ле, але ў сям'і класе раптам вырашыў «завязваць». Я кажу: «Ведаеш, дарагі, калі ты нашай музыкі (такі ж патрабавальны, як я) палічыць, што ты ўжо да-сягнуў свайго максімуму — тады заканчвай. А інакш даводзіць распачынуць справу да канца». Не без пра-блем, але пагадзіўся. Прышоў дыплом: «Вось табель!» А потым, ужо 20-гадоваму, купіў скарпы і іграе. Цяпер ён, праграміст на адукацыі, кажа, што будзе лепшым у сваёй прафесіі і яго дзец будучы ганарыцца ім так, як ён ганарыцца мной. І я пачынаю разумець, што, напэўна, не дарэмнай была мая строгаць.

«Хача, вядома, не кожнаму наканава на дабіцца поспеху у той ці іншай сферы, у тым жа спорце...»

— Бацькам маім выхаванцаў я заўсёды кажу, што ў кожнага свой максімум. І не заўсёды нават вельмі здольнае дзіця можа нечага дасягнуць: павінна быць вільзнае жаданне і ўменне працаваць. Але кожнае дзіця я стараюся давесці да яго вышыні, рэалізаваць якасці, якія яму дадзены. І зусім неабавязкова, каб вынікам нашых заняткаў сталі спартыўныя поспехі. Мастацкая гімнастыка выхоўвае эстэтычны густ, а спорт увогуле — гэта пэўная мадэль жыцця, якая фарміруе асобу: у прыватнасці, вучыць цяперца боль, праходзіць выпрабаванне поспехам, нейкім негатывам і рабіць свае высновы на будучыню.

«Што гэта для вас — «Беларускі спартыўны Алімп»?»

— Для мяне гэта перш за ўсё прызнанне нейкіх за-слуг у працы з дзецьмі, прычым, паўтарыю, не толькі таго, што датычыцца спартыўнага дасягненняў. Трэнер — гэта, напэўна, прызнанне. Ім трэба нарадзіцца. І калі ты сваім выхаванцаў не адчуваеш, не любіш, не разу-меш, калі яны для цябе папросту нейкі «матэрыял» у трэнерскай кар'еры (за аднымі — іншымі), то нічога не атрымаецца. Лепш да дзятчкі не падыходзіць.

Мару пра тое, каб мае вучанцы прыйшлі трэна-рамі ў нашу школу, а я тады буду працаваць толькі з маленькімі дзеткамі. Мне больш за ўсё падабаецца ўзрост 6-8 гадоў, калі яны глядзяць на цябе ўдзячнымі вочкамі. І ты бачыш, як у зягарабных, гарбачэньчых, пузаценьчых «качанят» паступова фарміруюцца «па-расткі». А потым глядзіш: якія ж прыгажуні!

Барыс ПАРАКОПЧЫК

Уладзімір ЖУРАВЕЛЬ:

«КАЛІ ЧАЛАВЕК УСВЕДАМАЛЯЕ АДКАЗНАСЦЬ СВАЁЙ ПРАЦЫ, БУДЗЕ ПЛЁН!»

Трэніроўка зацягваецца, пасля адпачынку футбалісты не супраць працаваць на по-лі тронкі больш, чым звычайна. Пасля «замінікі» спартсмены пакадоюць пля-чоўку, настаўнік праводзіць сваіх па-дапечных, а пасля ўзімаецца на самы верх трыбуны футбольнага манежа. Знешне Уладзімір Іванавіч робіць ура-жанне спакойнага, разважлівага чала-века, магчыма, занадта сур'ёзнага... Але гэта сур'ёзнасць — хутчай, моц-ная канцэнтрацыя на працы і агульная дысцыплінаванасць. Задаю першае пытанне, і гэтага здагадка адразу па-цвярджаецца.

«Новы год, Раство... Пасля зімо-вых свят цяжка вяртацца да працоў-нага працэсу?»

— Дык не ўпершыню. Прызываю-ся ўжо, — здзіўлена вымаўляе Уладзі-мір Іванавіч. — Святы святымі, а праца ёсць праца. Рыхтаваліся да выхаду з адпачынку, надзённых спраў хапала. У футболе арганізацыйных момантаў заўжды шмат, нягледзячы на выхад-ныя, канікулы і святы.

«І як праходзіць першыя трэ-ніроўкі?»

— Хлопцы радуюць. З адпачынку вярнуліся ў выдатным настроі, відаць, што ёсць жаданне працаваць, трэніроў-кі — эмацыянальныя, праходзяць на пад'ёме. Пакуль уражанні добрыя.

— Гэта датычыцца і навічкоў?

— Безумоўна. Абноўлены трэнерскі штаб знаёміцца і з легіянерамі — Дзя-манда, Бангурамі, і з хлопцамі, якія зна-ходзяцца ў камандзе даўжэй. Галоў-нае, што ўсе стараюцца, выконваюць той аб'ём працы, які мы прапануем. Ніякіх нараканняў няма.

— Тое, што «Дынама» — клуб з вялікай гісторыяй і саліднымі трады-цыямі, дадае адказнасці ці, наадва-рэнне, усяляе упэўненасць?

— Трэба дакладна раздзяляць па-няцці «страх» і «адказнасць». Адка-знасць, якая гняе, — гэта ўжо страх. А — справах страх не можа быць памоч-нікам. Безумоўна, вярнуцца ў родны клуб, дзе ты правёў лепшыя гады як гулец, ужо ў якасці трэнера — вялі-кая адказнасць. І я гэта ўсведамляю і

прымаю. А калі чалавек гэта разумее, далей застаецца толькі дзейнічаць, і цяжка праца абавязкова дасць плён.

«А які ўспаміны і дзіцячыя ў вас звязаны з дынамаўскай камандай?»

— Гэта далёкія часы, яшчэ пачатак 1980-х гадоў... Трэніраваўся ў мазыр-скай дзіцяча-юнацкай школе, у Анатоля Дзергацова. І ў нас сярэд хлопцаў было дакладнае раздзяленне на «дынамаў-цаў» і «спартактаўцаў». Вядома, аўтары-тэт «Спартак» сярэд аматараў футбола тады быў значна большым. Але нават і ў меншасці мы абаранялі гонар любімай каманды: апаранлі сіне-белую форму і ўсім казалі: «Мы — за «Дынама!»»

— Цяпер у «Дынама» самая вялі-кая фанатская суполка ў Беларусі...

— Сапраўды так. Важна памя-таць, што перш за ўсё каманда гуляе ў футбол дзеля сваіх прыхільнікаў, а не дзеля саміх сябе. І менавіта фана-ты — самая строгія судзі. Многія з іх добра разбіраюцца ў футболе, выдат-на арыентуюцца ў сучасных тэндэнцы-ях, і проста паказваць неблагія вынікі — гэтага ў

ЧЫМ ЖЫВЕ

Віцебскі філіял «БЕЛТЭЛЕКАМ»

Распавядае дырэктар філіяла Аляксандр БОХАН.

Сёння без тэлефона, тэлевізара і інтэрнэту большасць з нас не ўяўляе свайго жыцця. Але, вядома, проста наяўнасці тэлефоннага апарата, тэлеэкрана на ўсю сцяну і камп'ютара недастаткова для паўнаважнай і якаснай сувязі са светам. Апошняю забяспечвае нас кампанія «Белтэлекам» — лідар сярод беларускіх пастаўшчыкоў паслуг электрасувязі. У Віцебскім рэгіёне кампанія годна прадстаўляе філіял, якім вось ужо 9 гадоў кіруе Аляксандр Бохан, які мае званне «Ганаровы сувязіст Беларусі» і ўзнагароджаны медалём «За працоўныя заслугі». Аляксандр Іванавіч вельмі дасведчаны і цікавы суразмоўца, у гэтай галіне працуе больш за 40 гадоў. Па нашай просьбе ён распавёў пра прыемныя сюрпрызы, якія Віцебскі філіял падрыхтаваў для сваіх кліентаў.

Дырэктар Аляксандр БОХАН.

КІРУЙ І ТЫ СВАІМ ТЭЛЕБАЧАННЕМ!

— А якія новыя магчымасці з'явіліся ў так любімага многімі лічбавага інтэрактыўнага тэлебачання ZALA?

— На Віцебшчыне ўжо больш за 100 тысяч абанентаў тэлебачання ZALA. Цяпер яны маюць магчымасць глядзець перадачы як у фармаце высокай якасці, так і ў «трохмерным» фармаце (3D). Нашым кліентам заўсёды ёсць што паглядзець! Прапануем ім больш як 40 тэлевізійных каналаў у асноўным пакеце «Прем'ера». Плюс 7 дадатковых тэматычных пакетаў: «HD-пакет», «Дзіцячы», «Для душы», «На канале», «Пазнавальны», «Сямейны HD», «Спартыўны».

Нашым інтэрактыўным тэлебачаннем, у адрозненне ад аналагавага кабельнага тэлебачання, можна кіраваць: перамотваць, ставіць паўзу, запісваць... А калі не атрымліваецца паглядзець цікавую перадачу ў вызначаны час, можна зрабіць гэта пазней. Для гэтага існуе функцыя адкладзены прагляд. Акрамя інтэрактыўных функцый, ZALA прапануе абанентам дадатковыя сервісныя магчымасці, у прыватнасці «Інфармацыйны партал». Калі падключыцца да сервісу «Інфармацыйны партал», то пры дапамозе сервіса «ТВ-банкінг» можна будзе аплачваць розныя паслугі, не адыходзячы ад тэлевізара.

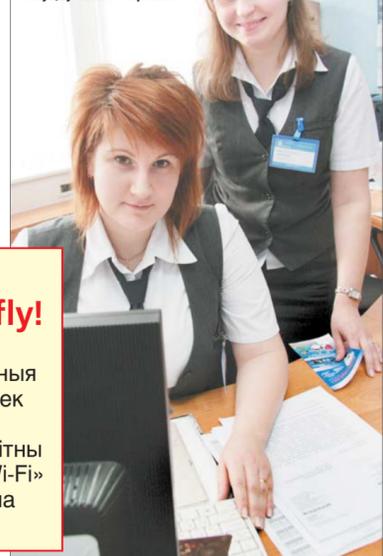
— А наколькі даступна інтэрактыўнае тэлебачанне для вясковых жыхароў?

— Вясковыя, вядома, таксама хочуць мець тэлебачанне добрай якасці — аб гэтым сведчаць іх калектыўныя звароты. Таму з канца мінулага года ў Беларусі мы прадастаўляем ім новую паслугу — эфірнае тэлебачанне.

Яна асабліва актуальная для нашага рэгіёна, бо на Віцебшчыне ажно 6 200 сельскіх населеных пунктаў. Гэта неадзін раз больш, чым у Брэсцкай вобласці. Але затое яны маленькія: у 70% з іх — да 50 жыхароў. Разумею, што мы для вёскі палачка-выручалачка. У нас дастаткова колькасць сельскіх вузлоў перадачы даных. У радыусе 3 кіламетраў ад кожнага такога вузла сельскі абанент мае ўсе самыя сучасныя паслугі, якія Белтэлекам цяпер прадастаўляе: і хуткасны інтэрнэт, і шматканальнае інтэрактыўнае якаснае тэлебачанне.

Акрамя таго, да канца 2015 года практычна ўся тэрыторыя вобласці будзе пакрыта сеткай лічбавага тэлебачання. І мы зможам паказваць да 44 каналаў у лічбавым фармаце нават у самых глухих вёсках. Цяпер магчымасць перадачы ўжо стаецца на ўшацкай вышыні, у Бягомлі, Асвей і Браславе. Абаненты могуць атрымліваць наша шматканальнае тэлебачанне ў зоне 20 кіламетраў ад гэтых вышак. На 2014 год запланавана абсталяваць такімі перадачнікамі яшчэ 5 вышак. У прыватнасці, у Расонскім раёне, у Віцебску, Шаркаўшчыне, Лёзне, пад Оршай.

Спецыялістаў па продажы Кацярыну ШАЎЦОВУ і Марыю ХАВАНСКІЮ ў калектыве ведаюць як самых высокакваліфікаваных знаўцаў сваёй справы.

ЗАМЕСТ ГУДКА — ЛЮБИМАЯ МЕЛОДИЯ

— Аляксандр Іванавіч, што вы можаце сказаць пра ўзровень паслуг сувязі на Віцебшчыне?

— У нас самая вялікая сярод абласцей працягласць кабельных ліній, з іх ужо 6,5 тысячы замянілі на сучасныя валаконна-аптычныя. Мы актыўна ўкараняем найвышэйшую тэхналогію, набываем і ўсталяваем сучаснае абсталяванне, якое ўжо выкарыстоўваюць у Еўропе і Амерыцы. Разам з мадэрнізацыяй абсталявання і тэхналогій, вядома, растуць і аб'ёмы аказваемых паслуг. Калі гадоў 30 таму мне казалі, што мы з нашымі паслугамі адстаём на 15 гадоў ад заходніх краін, то сёння мы ідзём практычна нага ў нагу. Прычым карыстаемся абсталяваннем не толькі замежнай, але і айчынай вытворчасці. У прыватнасці, шчыльна працуем з беларускімі заводамі «Прамсувязь», «Мінскае вытворчае аб'яднанне вылічальнай тэхнікі» і інш.

Тут кругласутачна працуюць спецыялісты службы тэхнічнай падтрымкі, з якімі можна звязацца па нумары тэлефона 123.

130 кансультацыя па паслугах
123 служба тэхнічнай падтрымкі

Апошнім часам на Віцебшчыне органы ўлады актыўна карыстаюцца і нашай сістэмай відэаканферэнцсувязі. Гэта вельмі зручна, бо не трэба адрываць людзей ад працоўнага месца.

— Ведаю, што Віцебскі філіял першы ў рэспубліцы ўкараніў тэлекамунікацыйную тэхналогію NGN. Чарговым вітком эвалюцыйнай сеткі стала новая тэхналогія xPON...

— Так, тэхналогія, калі ў офіс або ў кватэру да абанента праводзіцца не медны кабель, а аптычнае валакно, выдатна зарэкамендавала сябе ў ЗША і Японіі. Яе актыўна ўводзяць нашы суседзі — Расія і Украіна. Мы таксама не стамі на месцы. Праекты на базе тэхналогіі xPON ужо другі год актыўна ўкараняем у новай і ўжо існуючай жылой забудове Віцебска, Оршы, Наваполацка, Полацка, Лепеля, Паставаў, Глыбокага, Новаполацка...

— Раскажыце, калі ласка, пра новую тэхналогію падрабязней. Якія магчымасці яна дае вашым кліентам?

— Пасля пераключэння на новую тэхналогію істотна пашырыцца спектр дадатковых паслуг класічнай тэлефоніі, тэлебачання, інтэрнэту. Што тычыцца, у прыватнасці, тэлефоніі, то, нягледзячы на канкурэнцыю сотавых аператараў, стацыянарная тэлефонная сетка на Віцебшчыне працягвае развівацца. Толькі за мінулы год мы падключылі дадаткова 8 тысяч новых абанентаў. Адна з самых папулярных дадатковых паслуг сярод жыхароў паўночнага рэгіёна — паслуга CLIP. Яна дазваляе вызначыць амаль любы нумар абанента, які вам тэлефануе. Чаго не скажаш пра ранейшыя тэлефоны з аўтаматычным вызначэннем нумара (так званыя АВН. — Аўт.). Раней часта здаралася: прыходзіць бабка і кажа, што тэлефанавала дачку ў Маскву 5 разоў. Маўляў, дачкі дома не было, а ёй 5 хвілін набегла. Аказалася, што з абанента, які тэлефануе на АВН, спісваецца сума, роўная хвіліне размовы, нават калі нічо не падняў трубку. Наша новая паслуга CLIP гэтага недахопу не мае. Тут лічбавы спрацоўвае толькі ў тым выпадку, калі абанент здымае трубку. Акрамя таго, калі хоць раз тэлефанавалі на АВН, то, вядома, памятаецца характэрны шчаўчок. Абанент жа, які тэлефануе на CLIP, нават і не падазрае, што на тым канцы прываду высеўся яго нумар.

Калі ж вы хочаце, каб знаёмая, якія тэлефануюць вам на хатні тэлефон, замест стандартных гудкоў слухалі вашу любімую музычную кампазіцыю, то і гэта не праблема. Цяпер такая магчымасць прадастаўляецца і для стацыянарных тэлефонаў з дапамогай паслугі «Музычны марафон».

— А на якую катэгорыю кліентаў арыентаваліся, калі ўвядзілі паслугу «Аўдыяканферэнцыя»?

— Пераважна на кіраўнікоў фірмаў і арганізацый. Яна дапамагае правесці тэлефонную канферэнцыю ці селектарную нараду з кампан'ёнамі (з уключэннем трох і больш удзельнікаў), якія знаходзяцца, напрыклад, у іншым горадзе. Апошнім часам на Віцебшчыне органы ўлады актыўна карыстаюцца і нашай сістэмай відэаканферэнцсувязі. Гэта вельмі зручна, бо не трэба адрываць людзей ад працоўнага месца, і актуальна, калі яно знаходзіцца, напрыклад, у Паставах, за 270 кіламетраў ад Віцебска.

Начальнік участка сеткі перадачы звестак Яўген ІЗАФІЛАЎ працуе ў сістэме Белтэлекама два дзесяцігоддзі — з першых дзён укаранення тут інтэрнэту. Гэтага вопытнага спецыяліста мы сфатаграфавалі на адным з участкаў даверанай яму вытворчасці.

«ЦЭНІМ АБАНЕНТАЎ, ЯКІЯ ЦЭНЯЦЬ СВОЙ ЧАС»

— А якія перавагі тэхналогія xPON дае інтэрнэт-карыстальнікам?

— Непасрэдна тэхналогія xPON дазваляе ажыццяўляць доступ у сетку інтэрнэт з хуткасцю да 1 Гбіт/с. Запыты абанентаў высакахуткаснага інтэрнэту byfly (а іх толькі на Віцебшчыне больш за 250 тысяч) пастаянна растуць. Людзі, як правіла, пачынаюць з 2 мегабіт, а пасля прыходзяць і просяць большую хуткасць. Забяспечыць хуткасць больш за 10 мегабіт і вышэй можна толькі на аптычнай лініі. Людзі сёння цэняць свой час. Мяркуюць самі: фільм можна спампаваць за 40 хвілін, а можна — за 2 хвіліны. Больш за тое, калі ў катэджы ці кватэры жыве вялікая сям'я і ў кожнага члена сям'і ёсць свой камп'ютар, то без вялікай хуткасці не абысціся. Вядома, вялікі хуткасці запатрабаваны і рознымі арганізацыямі, прадпрыемствамі. Многія буйныя фірмы сёння пераважнаю большасцю арганізацыйных пытанняў вырашаюць са сваімі аддаленымі пунктамі ў анлайн-рэжыме з дапамогай відэарэсурсаў, для чаго патрэбна дастаткова высокая хуткасць інтэрнэту.

Для кліентаў, якія падключаюцца па xPON, дзейнічае эксклюзіўная прапанова ад РУП «Белтэлекам»: бясплатнае падключэнне і выкарыстанне са зніжкай на працягу некалькіх месяцаў лічбавага інтэрактыўнага тэлебачання ZALA, а таксама высокахуткаснага інтэрнэту byfly.

Але на гэтым новыя паслугі ад РУП «Белтэлекам» не заканчваюцца. Нядаўна кампанія вывела на рынак яшчэ адну новую паслугу для сваіх кліентаў і іх дзяцей.

Калі вышы дзеці карыстаюцца інтэрнэтам і вы хочаце засцерагчы іх ад прапаганды любой інфармацыі для дарослых, а сабе ад лішняга «галаўнога болю», падключыце паслугу «Бацькоўскі кантроль». Паслуга «Бацькоўскі кантроль» ад byfly прызначана менавіта для таго, каб абараніць вас і вашых блізкіх ад нежаданага інфармацыі.

Падключыцца да гэтай паслугі можна ў сервісных цэнтрах РУП «Белтэлекам» ці самастойна ў кабінэце карыстальніка на сайце кампаніі. Паслуга «Бацькоўскі кантроль» з'яўляецца гнутка наладжвальнай: калі блакіроўка нежаданага інфармацыі патрабуецца вам не пастаянна, а час ад часу, то ў любы момант вы можаце ўключыць або адключыць. Пры гэтым аплата будзе спаганяцца толькі за тыя суткі, у якія вы карысталіся паслугай.

— У Мінску рыхтуюцца да чэмпіянату свету па хакеі, у сувязі з чым значна павялічваецца колькасць пунктаў Wi-Fi. Наколькі актыўна ўкараняецца бесправадны інтэрнэт на Віцебшчыне?

— Планы грандыёзныя. Так, калі за мінулы год мы падключылі 19 тысяч пунктаў Wi-Fi па вобласці, то на гэты год наша задача — 100 тысяч. У першую чаргу стараемся ахапіць бесправадным

Увага, АКЦЫЯ для абанентаў byfly!
Да 31 студзеня фізічныя асобы, падключаныя да тарыфных планаў лінеек «Дамасед» і «Рэкорд», могуць падключыць безлімітны тарыфны план «Свабодны Wi-Fi» і карыстацца ім бясплатна да канца зімы.

інтэрнэтам гасцініцы і вакзалы. Што тычыцца Віцебска, то на нашым карпаратыўным сайце змяшчаецца спіс месцаў, куды чалавек можа прыйсці са сваім ноўтбукам і пасядзець у інтэрнэце.

— «Славянскі базар», пэўна, таксама падштурхоўвае вас, для таго, каб павялічыць колькасць пунктаў Wi-Fi?

— Сапраўды, фестываль трымае нас у добрым тону. Дарэчы, менавіта, са «Славянскага базару» больш як 10 год таму мы пачыналі асвойваць інтэрнэт. Памятаю, як упершыню трансліравалі святочны канцэрт у анлайн-рэжыме. Цяпер жа такую трансляцыю ў нас замаўляюць

Пасля экскурсіі па прадпрыемстве, а ў Віцебскага філіяла ёсць свой вялікі будынак, завіталі ў сервісны цэнтр, што на першым паверсе. Абслугоўванне, пераканалася, там вядзецца па апошнім слове тэхнікі. Працуе электронная чарга. Таму кліенты тут зусім не хвалююцца, што нехта зойме іх месца ў чарзе, і спакойна чакаюць на ўтульных канапах, пакуль загарыцца іх нумар на экране. Каб чаканне не было сумным, работнікі сервіснага цэнтра дэманструюць сваім кліентам магчымасці інтэрактыўнага тэлебачання ZALA. У залежнасці ад полу і ўзросту пераважнай большасці наведнікаў паказваюць мультфільм, навіны ці спартыўную перадачу. Высокі ўзровень абслугоўвання — вось вам яшчэ адзін паказчык прафесіяналізму Віцебскага філіялу РУП «Белтэлекам». Гэта ў чарговы раз пацвярджае мае перакананне, што сапраўдны прафесіянал — прафесіянал ва ўсім.

UNP 30097657 Надзея ДРЫЛА, Аляксандр ФУРСАЎ, Яўген ПЯСЕЦКІ (фота).

— З гэтага месца ажыццяўляецца аператарскае кіраванне станцыяй, — растлумачыла вядучы інжынер Ганна ВАШКЕВІЧ.

Інструктар-метадыст Дзмітрый САУЧАНКА ахвотна паказаў шматлікія кубкі і дыпломы, атрыманыя аматарамі спорту на спаборніцтвах розных узроўняў. Побач вы бачыце фотаздымак з архіва спартыўнага калектыву: заняткі ў трэнажорнай зале.

У музеі гісторыі калектыву. Галоўны інжынер Дзмітрый КАЗАК пазнаёміў нас з абсталяваннем, якім насельніцтва карысталася шмат дзесяцігоддзяў таму.

Таямніцы і адкрывальнікі

«ПАМЯРКОЎНЫ» — ГЭТА НЕ ПРА БЕЛАРУСАЎ

Адзін з аўтараў гістарычных тэлевізійных расследаванняў раскрывае сакрэты жыццяпісу народа

мна, што Толя раней быў адзначаны «Тэлевышнік» як лепшы вядучы... Тут жа — ён за кадрам. Голасам перадаю брутальнасць і нерв. Ад некаторых ім агучаных рэчах нават нам было страшна... Мы і тут разбурылі стэрэатып, нібы па-беларуску можна перадаць выключна «лірычны запаветны напеў»! У нас усё жыва і сучасна. Зразумее і глыбінка, і дэцэ — хіпстарты асфальту. І вядома ж, галоўныя нашы саўтараў — гэта эксперты. З інстытута Акадэміі навук, універсітэтаў, у тым ліку і замежных, навукоўцы Мірскага і Нясвіжскага замкаў, уся навуковая эліта. Столькі фактаў! І меркаванню ніхто раней не прыводзіў. Напачатку некаторыя эпизоды былі адрацаваны і ў «Навінах» і «Панараме», «В центре внимания», аўтарскіх праграмах кшталту «Пра мастацтва». Толькі за аснову бралі інфармацыйную нагоду, навіну — мы найперш рэпартажы АТН. Напрыклад, Прэзідэнт ініцыяваў праграму па адраджэнні слупкіх паясоў... Мы пачалі капаць у гісторыю... І раптам аказалася: дзювохвіліннага сюжэта для гэтай тэмы мала... Ну а далей вы ўсё ведаеце, ці, дакладней, бачылі — так узнік фільм «Слупкія паясы. Тайныя знакі».

Падобныя дэяржывы ініцыятывы і пераўтварэнні — падказка любому культуралісту... Набыў магілёўскі музей арыганальны экзэмпляр «Статута» — і мы выдалі свой двухсерыйны «Статут». У АТН воль інтуіцыя. АТН можа рабіць не толькі якасна. У нашым выпадку за сезон было выпушчана пяць стужак у дзевяці частках. І гэта я не пералічыў астатнія гучныя праекты АТН.

— Што цікавага з усіх работ па той ці іншай прычыне засталася па-за кадрам? Аб чым вы хацелі б расказаць публіцы?

— Рэпартажская практыка навучыла нас выказвацца максімальна ў мінімальны час. Маецца на ўвазе троххвілінны сюжэт... Тут жа... без абмежаванняў. Нам дазволена было выходзіць за яго межы хранаметражу, абы толькі глядаць на працягу нашых манументальных сцяг не перакрываў на іншы канал. Доказную базу мы сабралі па многіх гістарычных постацях. І некаторыя з іх вартыя асобнага расследавання... Пра Лжэдзітрыя чулі? Гэты перыяд не надта вядучы і ўсходні судзеяў. Але ж у часы ВКЛ на Магілёўшчыне існавала вышэйзгаданая «школа рускіх цароў», заснаваная Сапегам... Вось і пытанне да гісторыкаў дзювох незалежных тэмаў: ці гатовы яны гаварыць на гэтую тэму, ці ўключаць адвечную палітарксію? Хоццца пачуць найперш прафесіяналаў, а не краязнаўцаў-аматараў з іх, можа, і прыгожымі, але ўсё ж легендамі і пэўнай зааганжаванасцю...

— Наступны творчы праект, над якім вы пачалі працаваць, — «Шляхта». Зноў «таямніцы» і расследаванне?

— Радзівілы — гэта не ўся Беларусь... Усе нашы прадкі на розных этапах гісторыі вяршылі лёс нашай зямлі... Прадстаўнікі магнатэрыі, шляхты... Апошняя слова і па сёння многія памылкова перакладаюць як «дворяне». У чым памылка? Ці гэта і не будзе першай сенсацыяльнай новага праекта... І па гэтым адукаваным прывілеяваным слоўніку нашы беларускія землі абыходзілі і Расію, і краіны Еўропы з іхнімі «раскручанымі» сям'ямі, з якімі мы, між іншым, таксама радзіліся... Беларусь ніколі не была мстачовай і лаптанай... Ці маглі невукі вучыцца па ўсім свеце і выпісваць да сябе на працу сусветную эліту? Будаваць такія палаты і замкі?.. Ну называлі ж нас краінай замкаў! Словам, разбярэмся...

Гутарыла Алена ЛЯЎКОВІЧ

Міхась Равуцкі — асоба на беларускім тэлебачанні вядомая. Загандчым аддзела навін культуры АТН, ён часта з'яўляецца ў выпусках «Панарамы» ў тэматычных рэпартажах, у штотыднёвай праграме «Пра мастацтва». Але мы вырашылі пагаварыць з ім не як з медыяперсонам, а як з аўтарам гістарычных саг-расследаванняў, якія выклікалі вялікі рэзананс сярод глядачоў і за якія Міхась Равуцкі разам са сваімі калегамі Аленай Борматавай і рэжысёрам Марыяй Жукавай атрымаў сёлета спецыяльную прэмію Прэзідэнта дзювачам культуры і мастацтва.

«Слупкія паясы. Тайныя знакі», «Радзівілы. Таямніцы сямі», «Нацыянальная дыялогія. Статут ВКЛ», «Нацыянальная трылогія. Герб. Гімн. Флаг», «Імя яму — Храм». Усе гэтыя фільмы вярта паглядзець. Каб адкрыць для сябе Радзімі. Каб больш разумець самога сябе як частку, як частку яе народа. Каб задаваць пытанні і шукаць на іх адказы. І захапляцца, і здзіўляцца, і ганарыцца, як стваральнікі тэлевізійных саг... Аб тым, што найбольш уразіла, што засталася за кадрам, аб гістарычнай праўдзе і нашай адказнасці за яе — гутарка з Міхасём РАВУЦКІМ.

— У вашых тэматычных фільмах ці не зашмат слова «таямніца»? І ці не шкада было самім развенчаць такія прыгожыя міфы, якія ўжо самі па сабе можна было б лічыць нацыянальным здабыткам? Напрыклад, глядач з цікавацца (а можа, з расчараваннем?) даведаецца, што верш пра слупкіх ткачы — амаль цалкам фантазія паэта. Ці пра тое, што Барбара Радзівіла — «Чорная панна Нясвіжа» — ніколі нават у гэтым годзе не была. Ці пра «гарбатыю тунру» ў саркафагу Радзівілаў: што там замест паненкі, якая замерзла седзячы, — 74-гадовая бабуля, а «горб» — гэта ваза...

— Па-першае, лічу патрэбным заўважыць адну важную рэч: мы не рабілі банальны відэадапаможнікі ці ілюстраваны даведнік для экскурсаводаў і турыстычных груп... Калі б на мяце было гэта, паверце, мы маглі б пайсці па шляху найменшага супраціўлення і зняць чарговую «дакументалку» з дэзінформіруючымі ацэнкамі пра нібы бяскачэўныя нясыжскія (і не толькі) балі, мядзведзьжыя акадэміі і стайні з дыянамі на падлозе... Тым больш на сёння гэта без праблем: не трэба «градыць» дэкарацыі — адрэстаўраваныя палаты-замкі і ёсць тая зайдорная натура, пра якую яшчэ пяць сезонаў таму можна было толькі марыць. Бяры раскладоўку — і... гадзінамі лаві патрэбныя карцінкі: захад і ўсход сонца. Але гэта іншы рафінаваны жанр, хаця і ў нас гістарычнага гламуру досыць. Мы толькі ікнуліся, каб ён не дэсанансаваў з камп'ютарнымі навамі, якія павыдуўляла наш таленавіты рэжысёр Маша Жукава...

Што ж тычыцца «выкрыцця таямніц»... Каму ж не хочацца дакапацца да ісціны? Безумоўна, без міфаў і легенд мінуўшчына выглядае блыкавата, і на чым, як не на іх, рабіць турыстычны бізнес? Але, аказваецца, і стварэнне міфаў на пэўных гістарычных этапах некаму было выгадна. І менавіта легенды зводзілі наступныя пакаленні ад гістарычнай рэальнасці... Возьмем аднаго з Радзівілаў — Пяне Каханку... Пры вымаўленні яго імя адрэзу на вуснах у лубога ўзнікне ўсмешка... Хто ён у легендах? Весаўлюн, балбатун і п'яніца, ездзіў на мядзведзьжы па солі замест ездзіў... Але ўзгадайма тыя часы. Даволі напружаны перыяд між ВКЛ і Імперыяй. І акурат апошнія распушчалі чуткі пра ўплывовага магната, каб падарваць аўтарытэт сапраўднага стражы і патрыяты і міжнароднай аргэне... Ну чым не інфармацыйна вайна? Паверце, сучаснымі прадстаўнікамі роду Радзівілаў прашчур таксама не ўспрымаеца комікам.

Ітак у шмат якіх прыкладах. Але тут галоўнае — не ўдавацца ў крайнасці... Як, напрыклад, раней дакументалісты беларускую культуру малювалі выключна ў фальклорным абліччы, а пасля раптам усё сталі магнатамі і папраналі гарнастаяў... Нам жа хацелася выкладзі нацыянальную гісторыю так, каб у іншых калег не ўзнікла жаданне нават праз дзесяцігоддзі ствараць свой альтэрнатыўны варыянт. Мы, па сутнасці, занялі сваю нішу, у якой знайшлося месца новым цікавым звесткам, і далі слова яе папулярызатарам, так і навукоўцам.

— Гледзячы на вашы фільмы, шмат цікавага адкрые для сябе нават чалавек, незнаёмы з гісторыяй краіны. Напрыклад, што на літарных слу-

пах, што на праспекце Незалежнасці ў Мінску, — арнамент слупкіх паясоў. А што стала самым нечаканым адкрыццём для саміх аўтараў?

— Працягваючы тэму паясоў... Той жа Геранім Радзівіл, пры якім пачалі адкрывацца персяіры (першыя цэхі, дзе ткалі паясы), быў не зусім падарункам. Ён ладзіў тэатральныя пастаноўкі, яго можна назваць пачынальнікам прафесійнай сцэны, скажаце вы... А як вам такі факт: калі персанаж на сцэне тэатра Гераніма па аўтарскай задуме гінуў, то акцёра забівалі па-сапраўднаму. У такіх ролях выходзілі прыгавораны да смерці крмінальнікі таго часу... Пра гэта таксама не прынята казаць нават сярод сучасных прадстаўнікоў роду Радзівілаў. Зрэшты, я думаю, кожны з нас сярод продкаў жадае бачыць выключна герояў-патрыятаў і пра тых годных асоб. Ведаеце, якое яшчэ адкрыццё? Капаючыся ў мінулыя стагоддзях, разумееце, што тэрмін «памяркоўны» — гэта не пра беларусаў. На такім скрывапанні гарачы дарог магла выйсці толькі загартаваная сумесь. Так, мы маглі быць палітаркэтнымі, ветлівымі, гасціннымі, хітрымі нават, але толькі не памяркоўнымі (а часам гэтакое слова мае далёка не кампліментарны сэнс і розныя тлумачэнні). Ну не маглі мы прадкі, калі б былі памяркоўнымі, атрымаць столькі перамог, не растаўрыцца ў гісторыі, уплываць і на Карону, і на Імперыю, заснаваць «школу рускіх цароў» і ледзь не заняць манаршы прастол... Гэта ж нашы людзі кантрабанды і прывезлі тыя самыя першыя станкі для слупкіх паясоў... Ці магла памяркоўная нацыя прынесці на свае землі Рэнэсанс, якога не было

стварэнне міфаў на пэўных гістарычных этапах некаму было выгадна. І менавіта легенды зводзілі наступныя пакаленні ад гістарычнай рэальнасці... Возьмем аднаго з Радзівілаў — Пяне Каханку... Пры вымаўленні яго імя адрэзу на вуснах у лубога ўзнікне ўсмешка... Хто ён у легендах? Весаўлюн, балбатун і п'яніца, ездзіў на мядзведзьжы па солі замест ездзіў... Але ўзгадайма тыя часы. Даволі напружаны перыяд між ВКЛ і Імперыяй. І акурат апошнія распушчалі чуткі пра ўплывовага магната, каб падарваць аўтарытэт сапраўднага стражы і патрыяты і міжнароднай аргэне... Ну чым не інфармацыйна вайна? Паверце, сучаснымі прадстаўнікамі роду Радзівілаў прашчур таксама не ўспрымаеца комікам.

— Над якімі з фільмаў было працаваць лягчэй: тымі, што звязаны з сёвай даўнінай, ці тымі, што датычацца найноўшай гісторыі незалежнай Беларусі? І да якіх у большай ступені адносіцца эпіграф, які вы напісалі да адной з работ: «Гістарычныя факты

рэальныя. Трактоўка гісторыі заўсёды розная?»

— Працаваць цікава над любым са згаданых перыядаў. Возьмем сучаснасць. Падзеі дзювачы інтэлекту і прагрэсу развіваюцца імкліва. За год-два мы становімся сведкамі таго, для чаго раней патрабавалася змена пакаленняў. Таму ў нейкія рэчы і з'яві проста цяжка паверыць. Нават у тое, што усё адбывалася з намі. Узгадайце тыя ж пустыя паліцы, прадуктовыя карткі, жорстка моўныя баталі, дыспуты на шляху да самавызначэння... Дарэчы, гэтыя масты і гістарычныя паралелі мы не раз праводзілі і ў тых жа «... Радзівілах», і ў «Нацыянальнай дыялогіі. Статут ВКЛ», і ў «Нацыянальнай трылогіі. Герб. Гімн. Флаг»... Я ў захапленнем назіраю гучную дакументалістыку іншых калег па АТН — «Судьба гігантаў 1 і 2», «Незавіскасць. Перекрёстки»... Ніхто не асмеліцца гэтыя праекты назваць выключна хранікальнымі — хутчэй, рэальна асэнсаванымі і зафіксаванымі фактамі. Праз дзесяцігоддзі па гэтых стужках без дадаткаў і зносак шыкарам можна выкладаць гісторыю пачатку дваццаці першага стагоддзя. Таму што ў іх няма зааганжаванасці, а па фактары яны апрадэжваюць падручнікі і музейныя экспазіцыйныя залы, прысвечаныя нашаму часу...

— Каму з творчага калектыву прыйшла думка далучаць да расследавання нечаканых экспертаў: простую ткачыню, бібліяра, артыста? Наогул, творчы працэс у вас багаты на спрэчкі, ці тры Равуцкі, Борматава, Жукава працуюць у поўнай згодзе?

— А ёсць яшчэ мастацкая аператарска-пастанавачная каманда, прадзюсарскі блок і топ-менеджмент медыяхолдынга, Белтэлерадыёкампанія, АТН. Гэта карпаратыўныя нюансы, з якіх і складаецца вялікі эфір. Паспехам мы абавязаны і калегу па міжнародным аддзеле Анатолю Ліпецкаму — галоўнаму голасу ўсіх нашых праектаў. Пры-

Факт

Спажываюць выбіраюць смартфон

Мабільны аператар МТС канстатуе рост колькасці ва ўласнай сетцы смартфонаў і выразную тэндэнцыю пераходу карыстальнікаў ад простых тэлефонаў да «разумных». Так, за апошні год продаж смартфонаў у сетцы мабільнага аператара МТС, які абслугоўвае палову насельніцтва краіны, вырас з 10 да 25 працэнтаў.

Рост папулярнасці функцыянальных гаджэтаў (асабліва сярод моладзі) тлумачыцца патрэбай пастаянна прысутнічаць у інтэрнэце, аператыўна адказаць на паведамленні ў сацыяльных сетках і атрымаваць электронныя лісты.

Так, у 78% выпадкаў абаненты МТС выбіраюць смартфонаў для мабільнага інтэрнэту. Прычым 19% апятаных прызналіся, што выходзяць у сетку праз мабільную прыладу ў любую вольную хвіліну. 72% кліентаў аператара лічаць неамяненнай функцыю навігацыі, а для 63% абанентаў ключавым аргумент пры набыцці смартфона — наяўнасць магутнай мабільнай камеры.

Цікава, што кошт на смартфонаў у свеце зніжаецца, і попыт расце менавіта ў ніжнім сегменце. Але беларусы не жадаюць набыць самыя танныя мадэлі і аддаюць перавагу больш дара-

гім «разумным» гаджэтам з добрымі характарыстыкамі. Сярэдні кошт прададзеных смартфонаў у 2013 годзе склаў 2,8 мільёна рублёў.

Як канстатуе намеснік генеральнага дырэктара па маркетынгу кампаніі Дзювачанка, цікавае беларусаў да смартфонаў падаграюць самі сотовыя аператары, якія робяць даступнымі для сваіх кліентаў нават самыя апошнія мабільныя навінкі. Магчымаць набыць любімы смартфон у расстрэміну, не адкладаючы пакупку на нявызначаны час, забеспечыла ім каля 60% прададзеных тэлефонаў у Беларусі мабільных прыладаў. Згодна з прагнозамі, продаж смартфонаў у сетцы МТС працягне імклівы рост і да канца 2014 года іх колькасць павялічыцца ўжо да 37%.

Надзея НІКАЛАЕВА

Даты Падзеі Людзі

1588 год — кароль Рэчы Паспалітай Жыгімонт III Ваза зацвернаў феадальнага права, унікальны помнік беларускай пісьменнасці і юрыдычнай думкі. Дзейнічаў да 1840 года. Пасля таго як быў прыняты Статут Вялікага Княства Літоўскага 1566 года, кваліфікацыйная работа не спынілася. Ужо на Брэсцкім сейме ў 1566 годзе было папраўлена некалькі артыкулаў. Праз 2 гады Гродзенскі сейм унёс папраўку ў некаторыя артыкулы і стварыў камісію для дапрацоўкі Статута. Камісія для выпраўлення Статута была выбрана і на Люблінскім сейме ў 1569 м. Крыніцы для распрацоўкі Статута 1588 года — Статуты ВКЛ 1529 і 1566 гг. Сеймавыя пастановы, прывілеі, пастановы павятовых сеймаў. Да канца 1584 года работа над Статутам была скончана, але ў сувязі з тым, што ён ігнараваў акт Люблінскай уніі 1569 года, прадстаўнікі Польшчы не дапускалі яго зацвярдзэння на агульным сейме Рэчы Паспалітай. Каб захаваць велікакняжаскі трон, Жыгімонт III Ваза зацвердзіў Статут сваім прывілеем 28 студзеня 1588 года. Трэці статут Вялікага Княства Літоўскага падрыхтаваны на высокім тэарэтычным узроўні кваліфікаванымі прававедамі пад кіраўніцтвам канцлера ВКЛ А. Б. Валовіча і падканцлера П. І. Сапегі. У Статут увайшлі нормы дзювачаўнага (канстытуцыйнага) права, чаго на той час не было ў заканадаўчай практыцы іншых еўрапейскіх дзювачаў. Ён абагульніў тагачасны дзювачаўна-прававы ідэі, некаторыя з якіх апрадэжвалі свой час. У Статутце знайшла адлюстраванне тэорыя падзелу ўлады на заканадаўчую (сейм), выканаўчую (вялікі князь, адміністрацыйны апарат) і судовую (Трыбунал ВКЛ, земскія і падкаморскія суды, выбарныя і незалежныя ад адміністрацыі). Статут юрыдычна замацаваў фактычную адасобленасць ВКЛ ад Польшчы ў федэрацыйных межах Рэчы Паспалітай, што працягвалася і пасля падпісання акта Люблінскай уніі.

1919 год — 95 гадоў таму нарадзіўся (г. Казань, Татарстан) Павел Васільевіч Кармуцін, акцёр, народны артыст Беларусі (1980). У 1964–1993 гадах працаваў у Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Я. Купалы. Сыграў больш за 200 роляў. Сярод іх: Сцяпан Крыніца («Паўлінка» Я. Купалы), Кічкайла («Амністыя» М. Матукоўскага), Лука («На дне» М. Горькага) і многія іншыя. Зняўся ў кінафільмах «Красная плошча», «Рудабельская рэспубліка», «Доўгія вэрсты вайны», «Дзювачаўнае граніца». Памерў у 2002 годзе.

1938 год — нарадзіўся Валяцін Уладзіміравіч Мураўёў, беларускі вучоны, член-карэспандэнт НАН Беларусі (1989), доктар тэхнічных навук (1977), прафесар (1978), заслужаны дзювач навукі і тэхнікі Беларусі (1988). Аўтар больш як 250 навуковых прац, у тым ліку 35 вынаходаў і 13 патэнтаў. Навуковыя даследаванні ў галіне генерыварвання і ўзмацнення электрамагнітных ваганьняў звышвысокіх і вельмі высокіх частот. Прапанаваў новы спосаб павышэння стабільнасці частаты, прапанаваў агульны метад разліку, які дазваляе з адзіных пазіцыі аналізаваць і разлічваць аўтагенератары, сінхронізаваныя генератары і ўзмацняльнікі на паўправадніковых прыборах з улікам канкрэтнага спосабу рэалізацыі ЗВЧ сістэмы і параметраў актыўнага элемента.

Было сказана

Янка КУПАЛА, народны паэт Беларусі:
«Дзе воўк урадзіўся,
Яму куст той мілье».

СЁННЯ

Месяц
Апошняя квадра 24 студзеня.
Месяц у сур'і Казярога.

Імяніны
Пр. Гаўрылы, Івана, Паўла, Прохара.
К. Агнешкі, Аманды, Карыны,
Валерыя, Пятра, Тамаша.

Сонца
Усход Захад Даўжыня дня

Мінск	— 9.03	17.43	8.40
Віцебск	— 8.58	17.27	8.29
Магілёў	— 8.53	17.33	8.40
Гомель	— 8.44	17.35	8.51
Гродна	— 9.18	17.59	8.41
Брэст	— 9.12	18.05	8.53

ЗАЎТРА

Геамагнітны ўзрушэнні

Абазначэнні:
— няма прыкметных геамагнітных узрушэнняў
— невялікія геамагнітныя узрушэнні
— слабая геамагнітная буря

ВІЦЕБСК 767мм рт.сл.	—19...-17°С	—17...-15°С
ГРОДНА 761мм рт.сл.	—15...-13°С	—16...-14°С
МІНСК 755мм рт.сл.	—18...-16°С	—18...-16°С
МАГІЛЕЎ 761мм рт.сл.	—20...-18°С	—18...-16°С
БРЭСТ 755мм рт.сл.	—14...-12°С	—14...-12°С
ГОМЕЛЬ 763мм рт.сл.	—19...-17°С	—19...-17°С

...у суседзях

ВАРШАВА	—12...-10°С	КІЕЎ	—15...-13°С	РЫГА	—10...-8°С
ВІЛЬНЮС	—16...-14°С	МАСКВА	—21...-19°С	С.ПЕЦЯРБУРГ	—15...-13°С

УСМІХНЕМСЯ

Каб жонка не знайшла маю схованку, я заховаю яе ў правай ніжняй кішці другога сярэдняга аддзялення яе сумачкі.

Бос зьяртаецца да падначаленых:
— Слухайце, перастаць вы называць мяне «бос», «шэф». Дзеля чаго гэтая зусім чужая нам іншамоўная паслужлівасць? Не люблю я гэтага...
— А як вас называць?
— Ды божухна! Ну, працей яе ке-будзь... Напрыклад, «карміцель»...

Я ненавіджу тых, хто пазіцыянуе сябе як вельмі культурны чалавек, размаўляючы пра Моцарта, і пры гэтым нават не бачыў ні адной з яго карцін!

Жонка заўяляе мужу:
— Я падаю на развод. Машыны дзельнік папалам: мне — «Лексус», табе — пральную.

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета аддрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прапрыетстве «Вывацтва «Беларускі Дом друку». ЛД № 02330/0494179 ад 03.04.2009.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 22.817. Індэкс 63850. Зак. № 393.

М	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
П	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Нумар падпісаны ў 19.30
27 студзеня 2014 года.